

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

**ÖDEMELER DENGESİ
RAPORU**

2008 -IV

ÖZET

Küresel durgunluğun iç ve dış talebe yansımaları 2008 yılının Eylül ayından itibaren belirginleşmiş, yılın son çeyreğinde cari işlemler açığı geçen yılın aynı dönemine göre hızlı bir gerileme göstermiştir. Ağustos ayında yıllık bazda 48,9 milyar ABD dolarına ulaşan cari işlemler açığı yıl sonunda 41,4 milyar ABD dolarına düşmüştür.

TÜİK verilerine göre, 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde fiyat artışlarının da katkısıyla yüzde 37,8 büyüyen ihracat yılın son çeyreğinde yüzde 13,4 azalmıştır. Bu dönemde miktar endeksi (reel ihracat) yüzde 9,7, birim değer endeksi yüzde 4,5 gerilemiştir.

Gerek miktar gerekse fiyatların yüksek artış sergilediği ana metal sektörü, 2008 yılında ihracatın lokomotifi olmuştur. Yılın son çeyreğinde ise, inşaat sektörü başta olmak üzere küresel düzeyde yatırım ve üretimdeki hızlı düşüşün neticesinde ana metal sanayinde hem fiyatlar gerilemiş, hem de miktar olarak ihracat hız kaybetmiştir. Ana metal sektörü ihracat fiyat endeksi Aralık ayı itibarıyla Eylül ayındaki seviyesinin yarısına kadar gerilemiştir. Böylece yılın son üç aylık dönemdeki ana metal ihracatı miktar endeksinin yıllık artış oranı yüzde 14,6'ya, ABD doları cinsinden artışı ise yüzde 21'e düşmüştür.

Son yıllardaki ihracat performansında belirleyici sektör olan motorlu kara taşıtları ihracatı, küresel ekonomideki yavaşlamadan en olumsuz etkilenen sektörlerden biri olmuştur. Verimlilik artışları ve yeni model üretimlerine geçişle 2006 yılının ikinci yarısından itibaren yüksek artışlar gösteren ve 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 35,8 artan söz konusu sektör ihracatı yılın son çeyreğinde yüzde 40,4 gerilemiştir. Taşıt araçları ihracatının büyük kısmının (2008 yılında yüzde 73,6'sının) yapıldığı Avrupa Birliği bölgesindeki yavaşlama ve bu eğilimin süreceği beklentisi, sektör ihracatındaki hızlı düşüşün temel sebebi olmuştur.

Tekstil ve giyim sektörü ihracatı ise 2008 yılının ikinci çeyreğinden itibaren belirgin bir şekilde yavaşlamaktadır. Özellikle giyim sektörü ihracatı 2007 yılı son çeyreğinden bu yana yıllık bazda reel olarak gerilemektedir. Böylece ilgili sektörlerin 2000 yılı öncesinde yaklaşık yüzde 40 olan toplam ihracat içindeki payları 2008 yılında yüzde 17,9'a kadar gerilemiştir. Söz konusu sektörlerin üretimi ve istihdamındaki düşüş eğilimi devam ederken, giyim sektörü ithalatı hızlı artış göstermektedir. Çin ve Hindistan gibi ülkelerin tekstil ve giyim ihracatında küresel düzeyde pazar paylarını artırması, Türkiye'de söz konusu sektörlerin performansını da olumsuz yönde etkilemiştir.

2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 34,4 büyüyen ithalat, yılın son çeyreğinde yüzde 20,9 düşüş göstermiştir. Son çeyrekte ithalatta görülen düşüş ağırlıklı olarak reel ithalat kaynaklı olmuştur. Nitekim, Ekim-Aralık döneminde ithalat birim değer endeksi yıllık bazda 2,4 artarken, miktar endeksi 22,8 gerilemiştir.

Yılın son üç aylık döneminde ara malı ithalatı toplam ithalattaki gerilemenin temel belirleyicisi olmuştur. Bu dönemde petrol ve diğer emtia fiyatlarındaki hızlı gerileme fiyat artışlarının nominal ithalata artırıcı etkisini ortadan kaldırmış, ayrıca ara malı ithalatı reel olarak bu dönemde yüzde 24,8 gerilemiştir. Diğer taraftan, miktar olarak tüketim ve sermaye malı ithalatında da bu dönemde kayda değer bir yavaşlama olmuştur. Yılın ilk dokuz aylık döneminde sırasıyla yüzde 14,6 ve yüzde 8,9 olan yıllık tüketim ve sermaye malı reel ithalat artışı, yerini yılın son çeyreğinde sırasıyla yüzde 17,6 ve yüzde 19,5 gerilemeye bırakmıştır.

Kalem bazında incelendiğinde, Ekim-Aralık döneminde ithalattaki düşüşe en önemli etkiyi ana metal sanayi ve kara taşıtları yapmıştır. Ayrıca, yatırımlardaki düşüşe bağlı olarak makine-teçhizat ithalatının da toplam ithalattaki gerilemede kayda değer etkisi olmuştur. İthalat artış oranına düşük de olsa pozitif katkı sağlayan kalemler ise tarım ve hayvancılık, gıda ve ithalatı artış eğilimini sürdüren giyim eşyası olmuştur.

2008 yılının son çeyreğinde küresel krizin derinleşmesiyle finansal piyasalarda tedirginlik artmış ve uluslararası kredi piyasaları daralmıştır. Buna bağlı olarak, Türkiye'de de sermaye akımları yavaşlamış ve Ekim-Aralık döneminde net çıkışlar gözlenmiştir. Yılın tamamında ise, finansman yapısında doğrudan yatırımlar ve özel sektörün kullandığı uzun vadeli krediler belirleyici olmuştur. 2007 yılında tarihi yüksek seviyelere ulaşan doğrudan yatırım girişleri, 2008 yılında yavaşlayarak net 15,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Finansman imkanlarının

azaldığı 2008 yılında aylık ortalama 1 milyar ABD dolarının üzerinde doğrudan yatırım gerçekleşmesi, kayda değer bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Özel sektör kaynaklı uzun vadeli kredi kullanımındaki artış 2008 yılının ilk yarısında devam etmiş, yılın üçüncü çeyreğinden itibaren yavaşlayarak, son çeyrekte uluslararası kredi piyasalarındaki daralmayla birlikte net geri ödemeye dönmüştür. Önümüzdeki dönemde, küresel sermaye akımlarındaki yavaşlamanın özel sektörün krediye erişimini olumsuz etkilemeye devam edebileceği düşünülmektedir.

Merkez Bankası net rezervi 2007 yılı sonunda 76,4 milyar ABD dolarından, 2008 yılı sonunda 74,2 milyar ABD dolarına gerilemiş, bankaların muhabir mevcudu ve efektif kasası ise aynı dönemde 31,8 milyar ABD dolarından 40,4 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

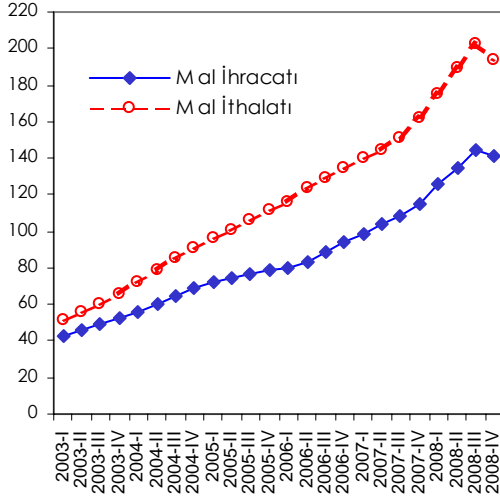
Ödemeler Dengesi
(milyar ABD doları)

	Ocak-Aralık		
	2007	2008	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-38,2	-41,4	..
Dış Ticaret Hesabı	-46,7	-52,9	..
Mal İhracatı	115,4	140,8	22,0
İhracat (fob)	107,3	132,0	23,1
Bavul Ticareti	6,0	6,2	3,3
Mal İthalatı	-162,0	-193,7	19,5
İthalat (cif)	-170,1	-201,8	18,7
Uyarılama: Navlun ve Sigorta	10,0	11,0	..
Hizmetler Hesabı	13,3	17,4	..
Turizm (net)	15,2	18,4	20,9
Gelir	18,5	21,9	18,5
Gider	-3,3	-3,5	7,5
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	-1,9	-1,0	..
Gelir Hesabı	-7,1	-7,9	..
Ücret Ödemeleri (net)	-0,1	-0,1	..
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-2,1	-2,4	..
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	0,4	1,0	..
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-5,3	-6,4	..
Faiz Geliri	2,2	2,0	-6,3
Faiz Gideri	-7,5	-8,5	13,2
Cari Transferler	2,2	2,0	..
İşçi Gelirleri	1,2	1,3	9,5
Sermaye ve Finans Hesapları	36,4	36,3	..
Finans Hesabı (Rezerv Varlıklar hariç)	44,4	35,2	..
Doğrudan Yatırımlar (net)	19,9	15,1	..
Yurt Dışında	-2,1	-2,6	..
Yurt İçinde	22,0	17,7	..
Portföy Yatırımları (net)	0,7	-4,8	..
Varlıklar	-2,1	-1,3	..
Yükümlülükler	2,8	-3,5	..
Yurt Dışı Yerleşikler Hisse Senedi Alımı	5,1	0,7	..
Borç Senetleri	-2,4	-4,2	..
Yurt Dışı Yerleşikler DİBS Alımı	-3,3	-4,8	..
Hazine Tahvil İhracı	0,9	0,6	..
Borçlanma	4,6	4,0	..
Geri Ödeme	-3,7	-3,4	..
Diğer Yatırımlar (net)	23,8	24,8	..
Varlıklar	-4,9	-7,3	..
Ticari Krediler	-1,5	1,7	..
Krediler	0,1	0,1	..
Bankaların Döviz Varlıkları (- artış)	-3,5	-9,1	..
Yükümlülükler	28,6	32,1	..
Ticari Krediler	4,2	1,5	..
Krediler	27,6	27,1	..
Merkez Bankası	0,0	0,0	..
Genel Hükümet	-3,9	0,7	..
Uluslararası Para Fonu	-4,0	1,7	..
Uzun Vade	0,1	-1,0	..
Bankalar	5,6	2,9	..
Uzun Vade	7,3	0,6	..
Kısa Vade	-1,7	2,4	..
Diğer Sektörler	25,9	23,4	..
Uzun Vade	25,7	22,4	..
Kısa Vade	0,2	1,0	..
Mevduat	-3,3	3,4	..
KMDTH + Süper Döviz Hesabı	-1,5	-1,8	..
Bankalar	-1,9	5,2	..
Resmi Rezervlerdeki Değişim (- artış)	-8,0	1,1	..
Net Hata ve Noksan	1,6	4,9	..

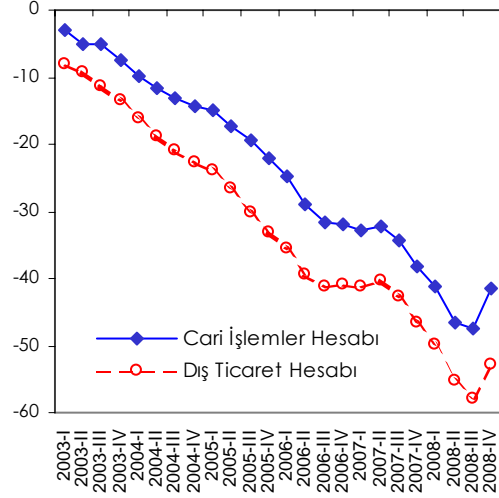
Kaynak: TCMB.

Mal İhracatı ve İthalatı

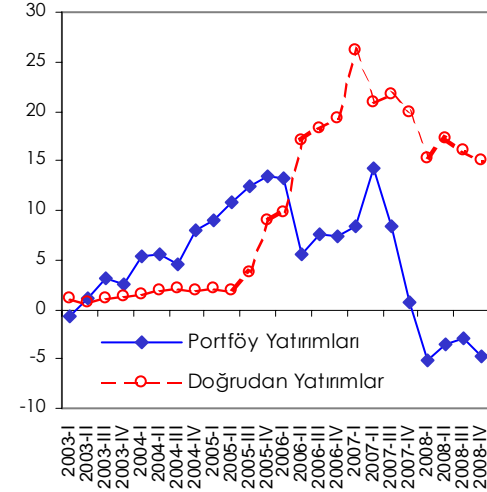
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Dış Ticaret ve Cari İşlemler

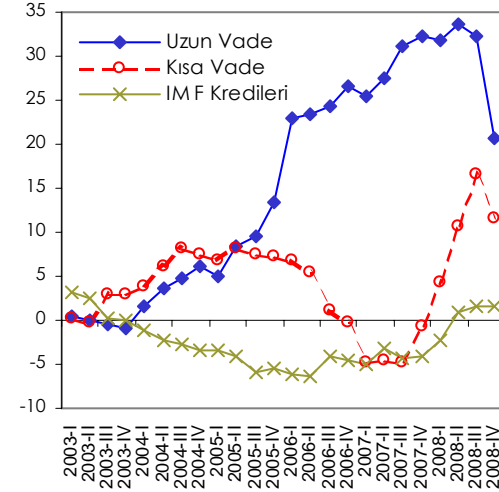
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Doğrudan ve Portföy Yatırımları

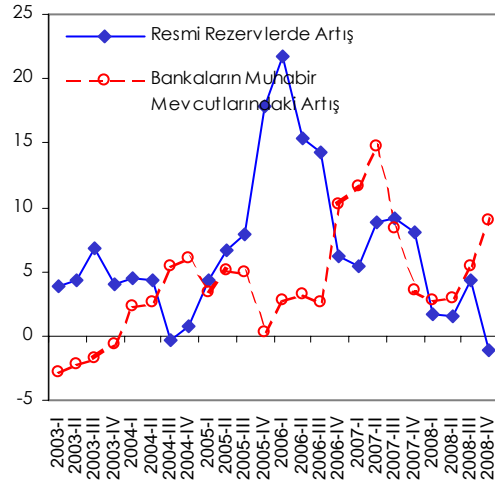
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Diğer Sermaye Akımları

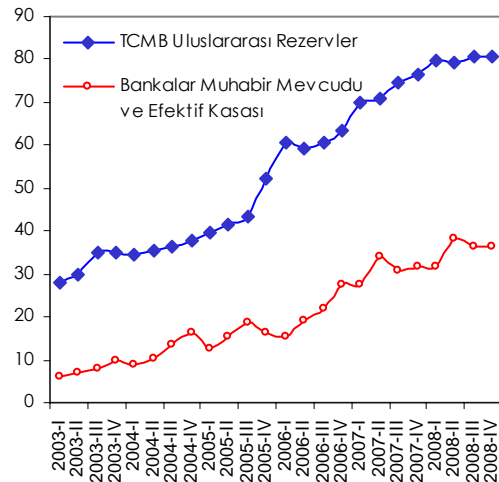
(12-aylık top., milyar ABD doları)

Rezerv Değişimi

(12-aylık top., milyar ABD doları)

Uluslararası Rezervler

(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

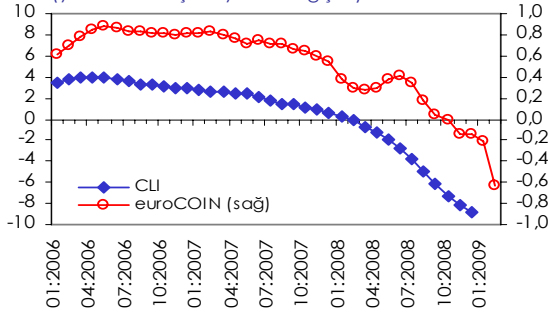
I. DIŞ EKONOMİK GELİŞMELER

1. 2008 yılı Eylül ayında derinleşen küresel finansal krizin kamu otoriteleri ve merkez bankalarının koordineli ve büyük ölçekli müdahaleleriyle 2009 yılının başı itibarıyla belirli ölçüde yatıştığı gözlenirse de, krizin yarattığı güven kaybı reel sektör üzerinde etkili olmaya devam etmektedir. Finansal krizin küresel ekonomik aktivite üzerindeki olumsuz etkileri uluslararası ticaret hacminde belirgin bir şekilde gözlenmektedir. Diğer taraftan, özellikle gelişmiş ülke ekonomilerinden kaynaklanan talepteki azalmayla birlikte ham petrol başta olmak üzere uluslararası emtia fiyatları önemli ölçüde gerileme göstermiştir. Bu gelişmelere paralel olarak küresel enflasyon oranları da düşmüştür. Bu çerçevede, başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere merkez bankaları politika faizlerinde önemli ölçüde indirim gitmiş, hükümetler vergi indirimi ve kamu harcamalarını içeren kapsamlı mali paketler uygulamaya başlamıştır. Ancak, bu önlemler krizin etkilerine dair kaygıları hafifletse de küresel durgunluğu önlemeye yeterli olamamıştır.

Euro Bölgesi Öncü Göstergeleri:

€COIN (3-aylık % değişim),

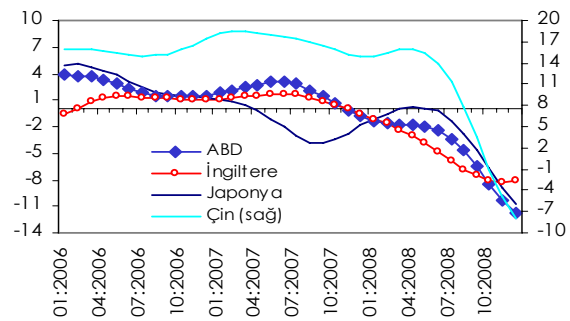
CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)

Kaynak: OECD, CEPR.

Seçilmiş Ülkeler Öncü Göstergeleri:

CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)

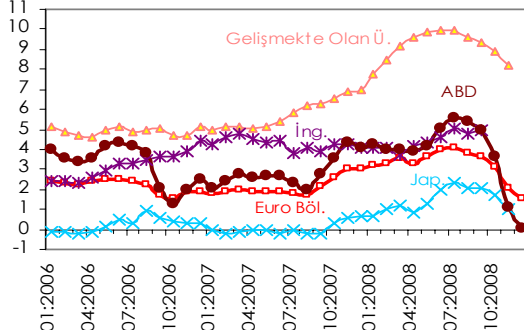
Kaynak: OECD.

CLI: Composite Leading Indicator (Birleşik öncü göstergeler endeksi)

EuroCOIN: Coincident Indicator of the Euro Area Business Cycle (Euro bölgesi birleşik öncü göstergeleri)

Enflasyon Oranı:

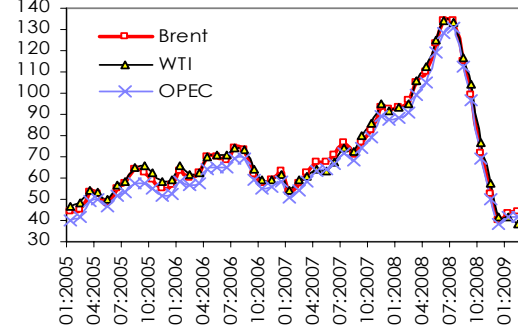
TÜFE, (yıllık % değişim)

Kaynak: IMFIFS.

Petrol Fiyatları:

(ABD doları, aylık ortalama)

Kaynak: Energy Information Administration, OPEC.

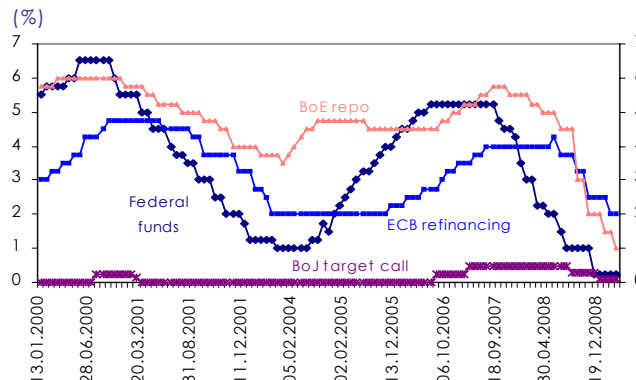
2. Son dönemde açıklanan veriler, krizin odağı olan ABD'de ekonomik faaliyetlerde belirgin bir gerilemeye işaret etmektedir. Yılın üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yıllıklandırılmış bazda yüzde 0,5 daralan GSYH yılın son çeyreğinde yüzde 6,2 daralmıştır. İlk tahminlere göre yüzde 3,8 olarak açıklanan daralma stoklarda, ihracatta ve özel tüketimde yapılan aşağı yönlü revizyon neticesinde, çeyreklik bazda 1982'den bu yana gözlenen en yüksek gerileme olarak kaydedilmiştir. Öte yandan, ABD'de işsizlik oranı da 2009 yılı Ocak ayında 1992 yılından bu yana kaydedilen en yüksek düzeyi olan yüzde 7,6'ya yükselmiştir. Şubat ayında yeni yönetimin açıkladığı iki yıllık dönemi kapsayan 2 trilyon ABD doları tutarındaki finansal istikrar planı ve Senato'nun onayladığı 838 milyar ABD doları tutarındaki teşvik planının piyasalar üzerindeki etkisi ise sınırlı düzeyde olmuştur. FED, Ekim ayında faiz oranlarını iki kez peş peşe yarım puan indirerek 29 Ekim 2008 itibarıyla yüzde 1 olarak açıklamış, 16 Aralık 2008'de ise söz konusu oranı 0 - 0,25 aralığına çekmiştir.

3. Euro bölgesi ekonomisi, 2008 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğindeki yüzde 0,2'lik daralmanın ardından yılın son çeyreğinde yüzde 1,5 küçülerek son on yılın en kötü performansını sergilemiştir. Öte yandan Aralık ayında sanayi üretim endeksi de son yirmi yılın en kötü performansını göstererek aylık bazda yüzde 2,6 gerilemiştir. Söz konusu gerilemeye bazı otomobil üreticilerinin Noel tatilinde üretime ara vermeleri yüksek katkı sağlamıştır. İç ve dış talebin halen zayıf seyrini sürdürmesi, artan işsizlik oranı, sıkı kredi koşulları ve şirketlerin karlılığındaki düşüşler önümüzdeki aylarda da Euro bölgesinde üretimin gerileyeceğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, 2009 yılına dair büyüme beklentileri kötüleşmiştir. Nitekim, Consensus Economics Ocak ayı anketinde yüzde -1,4 olan Euro bölgesi 2009 büyüme beklentisi Şubat ayı anketinde yüzde -2'ye gerilemiştir. Ayrıca, OECD birleşik öncü göstergeler endeksi (CLI) ve Euro bölgesi birleşik öncü göstergeleri (euroCOIN) gibi göstergeler de Euro bölgesindeki yavaşlamanın önümüzdeki dönemde süreceğine işaret etmektedir. 2007 yılının son çeyreğinde artış eğilimine giren Euro bölgesi tüketici fiyatları enflasyonu 2008 yılında yüzde 3,3'e ulaşmıştır. 2008 yılının son çeyreğinden itibaren enerji ve gıda başta olmak üzere emtia fiyatlarındaki gerilemenin etkisiyle düşüş eğilimi hızlanan enflasyonun 2009 yılında ise yüzde 0,8 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Avrupa Merkez Bankası (ECB), enflasyondaki düşüş eğilimini de dikkate alarak, faiz oranını 0,5 puan indirerek 15 Ocak itibarıyla yüzde 2 olarak açıklamış, Şubat ayındaki toplantısında ise faiz indirimlerine devam edileceği yönünde sinyal vermiştir.

4. Büyük ölçüde ihracata bağlı olan Japonya'da ekonomik aktivite yılın son çeyreğinde keskin bir şekilde daralarak yıllıklandırılmış bazda bir önceki çeyreğe göre yüzde 3,3 küçülmüştür. Öte yandan, Aralık ayında rekor seviyede gerileme kaydeden sanayi üretim endeksinin 2009 yılının ilk çeyreğinde de olumsuz görünümünü sürdürdüğü ve yılın tamamında yüzde 20,8 daralacağı tahmin edilmektedir. Aralık ayında işsizlik oranının son 42 yılın en yüksek seviyesine ulaştığı Japon ekonomisinin 2009 yılında yüzde 3,8 daralması beklenmektedir. 1990'lı yıllardan bu yana genellikle sıfır düzeyinde dalgalanan tüketici fiyatları enflasyonu, 2008 yılında ithal hammadde fiyatlarındaki artış neticesinde yüzde 1,4'e çıkmıştır. 2009 yılında ise deflasyon öngörülmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak, Japonya Merkez Bankası (BoJ) 30 Ekim ve 19 Aralık tarihlerinde olmak üzere iki kez faiz indirimine gitmiştir.

5. Son yıllarda yüksek büyüme performansı sergileyen Çin'de ekonomik büyüme 2008 yılında yavaşlayarak yüzde 9 olmuştur. Büyümedeki yavaşlama karşısında Çin, Kasım ayında 586 milyar ABD doları büyüklüğünde bir mali paket açıklamıştır. Söz konusu paket, başta deprem yatırımları ve demiryolları olmak üzere büyük ölçüde altyapı yatırımlarına yönelik olmuştur. Hükümet, ayrıca, banka kredilerindeki kotanın kaldırıldığını, bankaların küçük firmalara, kırsal bölgelere ve teknolojiye yönelik faaliyette bulunan sanayilere borç vermelerinin teşvik edileceğini açıklamıştır. IMF, Çin'in 2009'da yüzde 6,7 büyüyeceğini öngörürken, Çin hükümetinin iç talebi canlandırmaya yönelik aldığı önlemlerle büyümenin küresel krize karşın yüzde 8'e kadar çıkabileceğine ilişkin beklentiler kuvvetlenmektedir. Diğer taraftan, Çin'de enflasyon oranı Ocak ayında son 2,5 yılın en düşük seviyesi olan yüzde 1'e gerilemiştir. Enflasyondaki düşüş ve küresel mali krize tepki olarak Çin Merkez Bankası, Ekim ayından bu yana beş kez faiz oranlarını indirmiş ve indirimlere devam edebileceğine işaret etmiştir.

Uluslararası Merkez Bankası Faiz Oranları

Kaynak: Merkez Bankaları.

II. CARİ İŞLEMLER HESABI

6. Küresel durgunluğun iç ve dış talebe yansımaları 2008 yılının Eylül ayından itibaren belirginleşmiş, yılın son çeyreğinde cari işlemler açığı geçen yılın aynı dönemine göre hızlı bir gerileme göstermiştir. Ağustos ayında yıllık bazda 48,9 milyar ABD dolarına ulaşan cari işlemler açığı yıl sonunda 41,4 milyar ABD dolarına düşmüştür. Yıl genelinde ihracatın miktar olarak büyüme oranı ithalatın üzerinde olmuş, turizm gelirlerindeki yüksek artış sayesinde yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde net ihracatın büyümeye katkısı pozitif olmuştur.

7. Cari işlemler açığı ve finansman yapısına ilişkin göstergelerdeki iyileşme 2008 yılında olumsuzla dönmüştür. İhracatın kısa vadeli dış borç stokunu karşılama oranı azalırken, ihracatın dış borç servisini karşılama oranı iyileşmeye devam etmiştir. 2007 yılının ikinci yarısından itibaren sermaye girişlerinde görülen yavaşlama rezerv artışını sınırlamış ve bu durum Merkez Bankası rezervleri temel alınarak oluşturulan göstergelerin bir miktar düşmesine yol açmıştır.

Cari İşlemler Açığına ve Finansman Yapısına İlişkin Göstergeler

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
İhracatın ithalatı karşılama oranı	0,58	0,91	0,86	0,80	0,75	0,70	0,70	0,71	0,73
Toplam mal ihracatı / Kısa vadeli dış borç stoku	1,09	2,12	2,48	2,28	2,13	2,08	2,28	2,76	2,50
Toplam mal ihracatı / Dış borç servisi	1,41	1,41	1,41	1,88	2,25	2,14	2,35	2,37	2,67
Turizm gelirleri* / Dış ticaret açığı	0,35	2,41	1,33	0,72	0,53	0,42	0,31	0,30	0,32
MB rezervleri / Kısa vadeli dış borç stoku	0,82	1,21	1,71	1,53	1,17	1,39	1,54	1,83	1,32
MB rezervleri / Toplam dış borç stoku	0,20	0,17	0,22	0,24	0,23	0,31	0,31	0,31	0,29
MB rezervleri / Finansman ihtiyacı	1,84	-	20,29	11,48	2,82	2,69	1,97	2,09	2,03
MB rezervleri / Cari açık	2,34	-	44,87	4,68	2,61	2,37	1,97	2,00	1,79
MB rezervleri / Toplam mal ithalatı	0,44	0,52	0,60	0,53	0,41	0,47	0,47	0,47	0,38

Kaynak: TCMB, TÜİK.

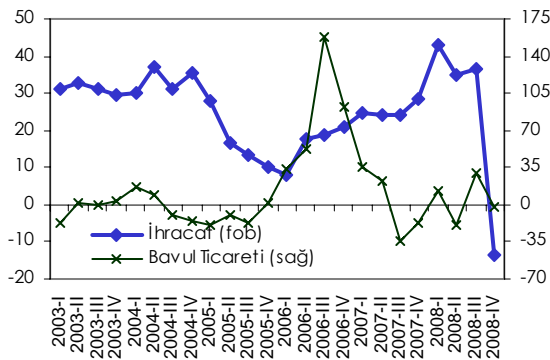
* Yabancı ziyaretçilerden kaynaklanan turizm gelirleri.

Mal İhracatı

8. TÜİK verilerine göre, 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde fiyat artışlarının da katkısıyla yüzde 37,8 büyüyen ihracat yılın son çeyreğinde yüzde 13,4 azalmıştır. Bu dönemde miktar endeksi (reel ihracat) yüzde 9,7, birim değer endeksi yüzde 4,5 gerilemiştir. Öte yandan, yılın ilk dokuz aylık döneminde yüzde 5,3 artan bavul ticareti yoluyla yapılan ihracatta yılın son çeyreğindeki gerileme daha sınırlı, yüzde 2,1 düzeyinde olmuştur.

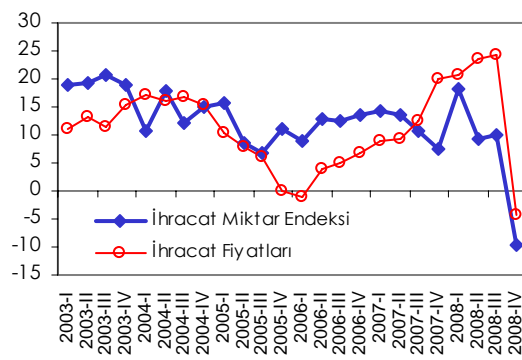
İhracat

(milyar ABD doları, yıllık yüzde değişim)

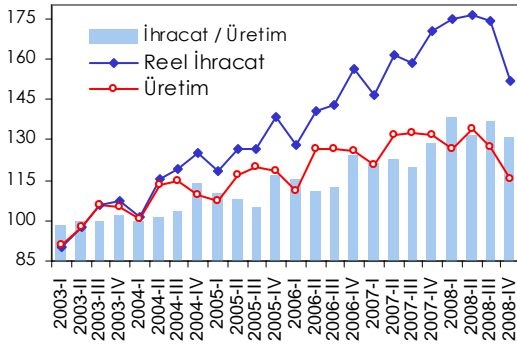
İhracat - Miktar ve Birim Değer

(2003=100, yıllık yüzde değişim)

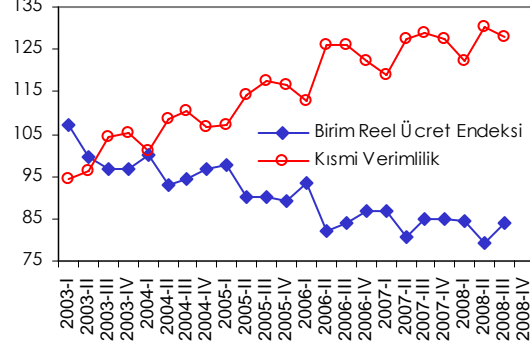
9. İhracatta son yıllardaki hızlı büyüme performansına önemli katkı yapan ve reel birim işgücü maliyetlerindeki gerileme eğilimini sağlayan verimlilik artışları 2008 yılının özellikle ikinci yarısında yavaşlamıştır. Ayrıca, son aylarda küresel düzeyde ortaya çıkan ekonomik daralma özellikle gelişmiş ülkelerin ithalat talebinde azalışa yol açarak Türkiye'nin ihracat performansını olumsuz etkilemiştir.

İmalat Sanayi Üretim ve İhracatı (2003=100)

Kaynak: TÜİK.

Birim Reel Ücret ve Verimlilik Endeksi (2003=100)

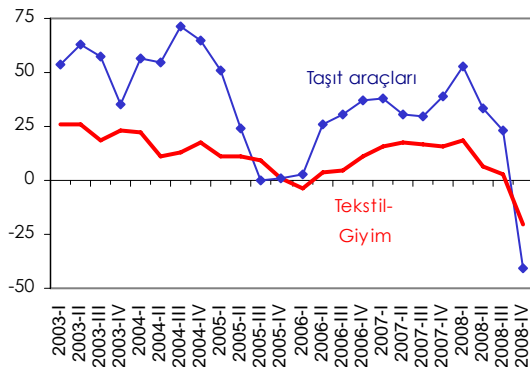

Kaynak: TCM B, TÜİK.

10. Son yıllardaki ihracat performansında belirleyici sektör olan motorlu kara taşıtları ihracatı, küresel ekonomideki yavaşlamadan en olumsuz etkilenen sektörlerden biri olmuştur. Verimlilik artışları ve yeni model üretimlerine geçişle 2006 yılının ikinci yarısından itibaren yüksek artışlar gösteren ve 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 35,8 artan söz konusu sektör ihracatı yılın son çeyreğinde yüzde 40,4 gerilemiştir. Bu gelişmeye bağlı olarak, toplam ihracatta yılın son çeyreğindeki yüzde 13,4'lük düşüşün 6,5 puanı tek başına kara taşıtları ihracatındaki düşüşten kaynaklanmıştır. Taşıt araçları ihracatının büyük kısmının (2008 yılında yüzde 73,6'sının) yapıldığı Avrupa Birliği bölgesindeki yavaşlama ve bu eğilimin süreceği beklentisi, sektör ihracatındaki hızlı düşüşün temel sebebi olmuştur. Gerek iç gerekse dış talepteki daralma göz önüne alınarak bazı markaların üretime kısa dönemli ara vermesi sonucu Otomotiv Sanayii Derneği verilerine göre 2009 yılı Ocak ayında otomobil üretimi yüzde 61,2, ihracat ise yüzde 60,9 daralmıştır.

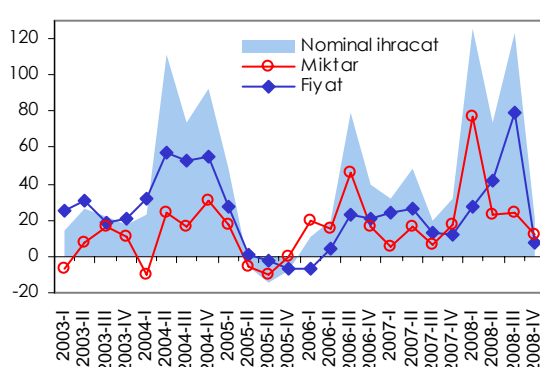
11. Ana metal ihracatı miktar endeksi 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 40,4, fiyat endeksi yüzde 46,3 artış göstermiştir. Böylece, yılın ilk dokuz ayında ana metal sektörü ihracatı ABD doları cinsinden yüzde 105,4 gibi yüksek bir oranda artmıştır. Yılın son çeyreğinde ise, inşaat sektörü başta olmak üzere küresel düzeyde yatırım ve üretimdeki hızlı düşüşün neticesinde ana metal sanayiinde hem fiyatlar gerilemiş, hem de miktar olarak ihracat hız kaybetmiştir. Ana metal sektörü ihracat fiyat endeksi Aralık ayı itibarıyla Eylül ayındaki seviyesinin yarısına kadar gerilemiştir. Böylece yılın son üç aylık dönemindeki ana metal ihracatı miktar endeksinin yıllık artış oranı yüzde 14,6'ya, ABD doları cinsinden artışı ise yüzde 21'e kadar gerilemiştir.

M. Kara Taşıtı ve Tekstil-Giyim İhracatı (Nominal, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

Ana Metal Sanayi İhracatı (Yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

12. Tekstil ve giyim sektörü ihracatı ise 2008 yılının ikinci çeyreğinden itibaren belirgin bir şekilde yavaşlamaktadır. Özellikle giyim sektörü ihracatı 2007 yılı son çeyreğinden bu yana yıllık bazda reel olarak gerilemektedir. Böylece ilgili sektörlerin 2000 yılı öncesinde yaklaşık yüzde 40 olan toplam ihracat içindeki payları 2008 yılında yüzde 17,9'a kadar gerilemiştir. Söz konusu sektörlerin üretimi ve istihdamındaki düşüş eğilimi devam ederken, giyim sektörü ithalatı hızlı

artış göstermektedir. Çin ve Hindistan gibi ülkelerin tekstil ve giyim ihracatında küresel düzeyde pazar paylarını artırması, Türkiye'de söz konusu sektörlerin performansını da olumsuz yönde etkilemiştir.

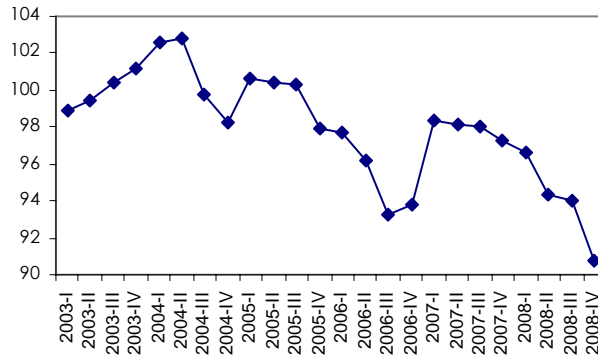
ihracat (milyon ABD doları)

	Ekim-Aralık dönemi itibarıyla									
			Değişim		Katkı		ihracat pay		Endeksler (% artış)	
	2007	2008	%	%	\$	2007	2008	fiyat	miktar	
Toplam	30938	26806	-13,4							
Sermaye Malı	4048	3105	-23,3	-3,0	-943	13,1	11,6	-3,2	-20,8	
Ara Malı	13857	13203	-4,7	-2,1	-654	44,8	49,3	-0,9	-3,8	
Tüketim Malı	12873	10375	-19,4	-8,1	-2498	41,6	38,7	-8,0	-12,4	
Diğer	160	122	-23,5	-0,1	-37	0,5	0,5	-	-	
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Tarım ve Hayvancılık	1406	1350	-4,0	-0,2	-56	4,5	5,0	-18,3	17,5	
Gıda Ürünleri ve İçecek	1627	1699	4,4	0,2	72	5,3	6,3	-3,5	8,2	
Tekstil Ürünleri	3079	2548	-17,2	-1,7	-531	10,0	9,5	-7,5	-11,9	
Giyim Eşyası	2959	2241	-24,2	-2,3	-717	9,6	8,4	-9,7	-17,8	
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	1758	1193	-32,1	-1,8	-565	5,7	4,5	-24,7	-9,9	
Kimyasal Madde ve Ürünler	1123	1032	-8,1	-0,3	-91	3,6	3,9	4,6	-12,3	
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	1055	1003	-4,9	-0,2	-52	3,4	3,7	1,3	-6,7	
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	929	880	-5,2	-0,2	-49	3,0	3,3	-4,9	-0,5	
Ana Metal Sanayi	3312	4007	21,0	2,2	695	10,7	14,9	8,0	12,2	
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	1204	1153	-4,2	-0,2	-51	3,9	4,3	4,6	-9,0	
Makine ve Teçhizat	2252	2098	-6,8	-0,5	-154	7,3	7,8	-4,5	-2,8	
Elektrikli Makina ve Cihazlar	1169	1104	-5,6	-0,2	-66	3,8	4,1	-2,1	-4,1	
Radio, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	991	671	-32,4	-1,0	-321	3,2	2,5	-5,1	-29,1	
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	4953	2954	-40,4	-6,5	-1999	16,0	11,0	-5,1	-37,2	
Diğer Ulaşım Araçları	822	735	-10,6	-0,3	-87	2,7	2,7	-	-	

Kaynak: TÜİK.

13. Ham petrol ve ana metal başta olmak üzere küresel düzeyde gözlenen temel girdi fiyat düşüşlerine paralel olarak, ithalat fiyatlarının yanı sıra ihracat fiyatlarında yılın son çeyreğinde gerileme gözlenmiştir. İthalat fiyatlarının yılın son çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 15,1, ihracat fiyatlarının ise yüzde 18 gerilemesi sonucu dış ticaret hadlerinde ithalat lehine gelişimini bu dönemde de sürmüştür. Ancak, küresel durgunluğa bağlı olarak Ekim ayından itibaren ham petrol fiyatlarında gözlenen gerilemenin kalıcı olması durumunda önümüzdeki dönemde dış ticaret hadlerinin ihracat lehine dönmesi beklenmektedir.

Dış Ticaret Hadleri (2003=100)

Kaynak: TÜİK.

14. Ham petrol fiyatı düşüşüne paralel olarak yılın son çeyreğinde rafine edilmiş petrol fiyatları da, bir önceki üç aylık döneme göre yüzde 46,9 gerilemiştir. Yılın son çeyreğinde ihracat fiyatlarında rafine edilmiş petrol ürünleri ve ana metal sektörünün yanı sıra, gıda, tekstil-giyim, makine teçhizat ve elektrikli makine-cihaz sektörlerinde de belirgin düşüşler

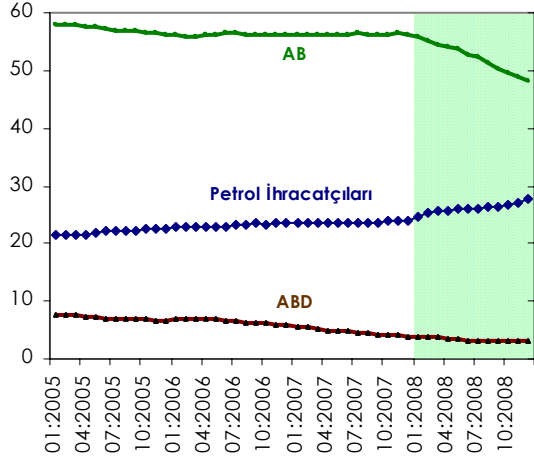
gözlenmiştir. Diğer taraftan, miktar olarak yıllık bazda artış gösteren başlıca sektörler tarım ve gıda olmuştur.

15. Küresel düzeyde ortaya çıkan ekonomik yavaşlama özellikle gelişmiş ülkelerin ithalat talebinde azalışa yol açmıştır. Söz konusu gelişme Türkiye'nin ihracat performansını olumsuz etkilemiştir. Nitekim, AB ülkelerine yapılan ihracatın 2007 yılı başında yüzde 58'e ulaşan payı son aylarda yüzde 41'e kadar gerilemiştir. Son yıllarda genellikle gerileme eğiliminde olan ABD'ye yapılan ihracatın payında ise yılın son çeyreğinde artış görülmüştür. Diğer taraftan, AB-dışı Avrupa ve Doğu Asya ülkelerinin payının arttığı gözlenmiştir. Son yıllarda hızlı bir artış eğiliminde olan petrol ihracatçısı ülkelerin ihracattaki payında yılın son çeyreğinde düşük oranda bir azalma olmuştur. Ülke bazında incelendiğinde, Ekim-Aralık döneminde Türkiye ihracatı içindeki payı en fazla artan ülkeler İsviçre, Irak ve Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur. Payı en fazla düşen ülkeler ise İngiltere ve İtalya olmuştur. Özellikle İsviçre'ye yönelik ihracattaki artış altın ihracatından kaynaklanmıştır.

16. İhracatın döviz kompozisyonu incelendiğinde, başta petrol ve demir-çelik fiyatlarındaki hızlı düşüşe paralel olarak, yılın son üç aylık döneminde ABD dolarının payı azalmış, euronun payı ise artış göstermiştir. İngiliz poundu ile yapılan ihracat ise gerilemeye devam etmektedir. Diğer taraftan, parite hareketleri de ihracat ve ithalatın nominal değerine etkide bulunmuştur. Paritenin 2007 yılı Aralık ayında sabit tutulmasıyla yapılan hesaplama göre, euro-dolar parite değişimi 2008 yılının Ekim-Aralık döneminde ihracatın ve ithalatın ABD doları değerini sırasıyla 1,7 ve 1,6 milyar ABD doları azaltmıştır. Böylece, parite gelişmeleri söz konusu dönemde dış ticaret açığını 0,1 milyar ABD doları genişletici etkide bulunmuştur. 2007 yılı Aralık ayında ortalama 1,46 olan euro-dolar paritesi Temmuz ayında 1,58'e kadar yükselmiş, Ağustos ayından itibaren gerilemeye başlamış ve Kasım ayında ortalama 1,27'ye gerilemiştir. Aralık ayında ise parite yeniden hızlı bir artış göstermiş ve aylık ortalama düzeyi 1,36'ya yükselmiştir.

İhracatta Seçilmiş Ülke Payları

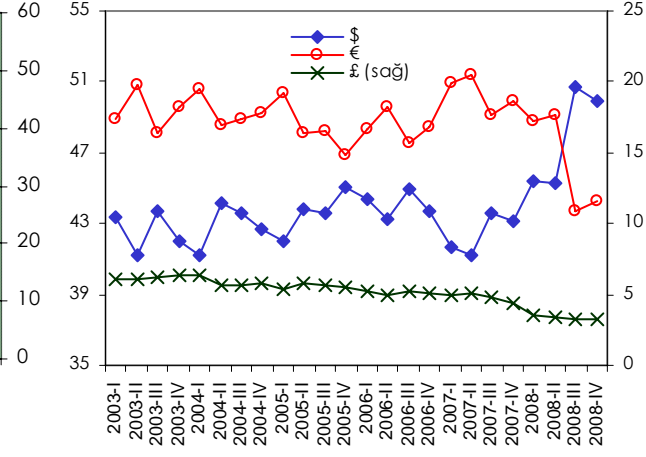
(toplam ihracattaki pay, yıllıklandırılmış veriler)

Kaynak: TÜİK.

İhracatta Döviz Kompozisyonu

(% pay)

Kaynak: TÜİK.

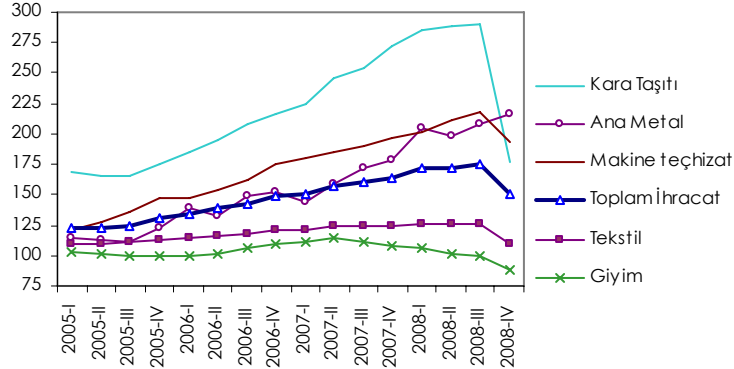
17. Mevsimsellikten arındırılmış veriler de, yılın son çeyreğinde ihracattaki hızlı düşüşü desteklemektedir. Bu dönemde, mevsimsellikten arındırılmış reel ihracat bir önceki çeyreğe göre yüzde 14,8 düşüş göstermiştir. ihracatın öncü sektörlerinden motorlu kara taşıtları mevsimsellikten arındırılmış reel ihracatı bir önceki döneme göre yüzde 39,1, tekstil ve giyim sektörü ihracatı ise sırasıyla 12,6 ve yüzde 11,2 gerilemiştir. Ana metal sektörü reel ihracatı ise, altın sektörü ihracatının da katkısıyla, bu dönemde mevsimsellikten arındırılmış olarak yüzde 4,2 artmıştır.

İhracat – Ülke Dağılımı (milyon ABD doları)

	Ekim-Aralık itarıyla							
	2007		2008		% Değişim	Katkı		
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		%	\$	
Toplam	30938	..	26806	..	-13,4	
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	17264	55,8	12123	45,2	-29,8	-16,6	-5141	
Diğer Ülkeler	12860	41,6	14117	52,7	9,8	4,1	1256	
Diğer Avrupa	3276	10,6	3404	12,7	3,9	0,4	129	
Doğu Asya	1451	4,7	1424	5,3	-1,9	-0,1	-28	
Diğer	11409	36,9	9289	34,7	-18,6	-6,9	-2120	
Türkiye Serbest Bölgeleri	813	2,6	566	2,1	-30,4	-0,8	-247	
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları:								
OECD	18.474	59,7	14.215	53,0	-23,1	-13,8	-4259	
Almanya	3.285	10,6	2.665	9,9	-18,9	-2,0	-620	
İngiltere	2.521	8,1	1.582	5,9	-37,2	-3,0	-939	
İtalya	2.191	7,1	1.377	5,1	-37,2	-2,6	-815	
Fransa	1.792	5,8	1.222	4,6	-31,8	-1,8	-570	
İspanya	1.194	3,9	780	2,9	-34,7	-1,3	-414	
ABD	1.029	3,3	1.025	3,8	-0,4	0,0	-4	
Hollanda	859	2,8	575	2,1	-33,1	-0,9	-284	
Yunanistan	634	2,1	460	1,7	-27,5	-0,6	-175	
Diğer OECD	5.603	18,1	4.529	16,9	-19,2	-3,5	-1073	
Orta Doğu Ülkeleri	4.561	14,7	5.229	19,5	14,7	2,2	668	
BAE	1.045	3,4	1.179	4,4	12,8	0,4	134	
Irak	779	2,5	1.238	4,6	58,8	1,5	459	
S.Arabistan	396	1,3	404	1,5	2,0	0,0	8	
Katar	115	0,4	59	0,2	-49,0	-0,2	-56	
İran	518	1,7	484	1,8	-6,5	-0,1	-34	
Rusya	1.376	4,4	1.270	4,7	-7,7	-0,3	-106	
Romanya	1.033	3,3	687	2,6	-33,4	-1,1	-345	
Bulgaristan	575	1,9	424	1,6	-26,2	-0,5	-151	
Çin	293	0,9	263	1,0	-10,4	-0,1	-30	

Kaynak: TÜİK.

Mevsimsellikten Arındırılmış İhracat ve Seçilmiş Alt Sektörler (2003=100)

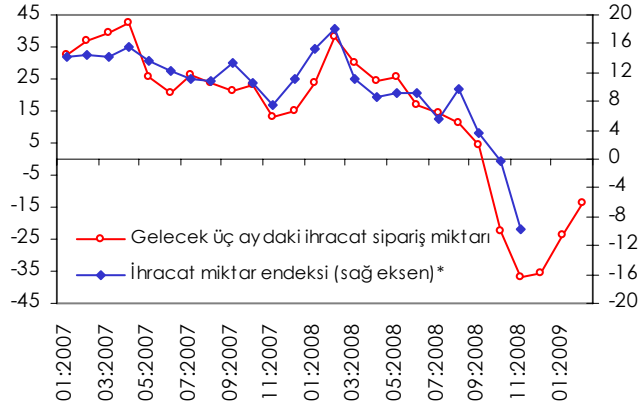

Kaynak: TCMB.

18. Diğer taraftan, TCMB İktisadi Yönelim Anketi (İYA)'nde yer alan ve 2008 yılının son çeyreğinde belirgin bir şekilde gerileyen gelecek üç aydaki sipariş miktarı beklentisi, 2009 yılının Ocak ve Şubat aylarında kısmen toparlanmıştır. Söz konusu gösterge, reel ihracatta mevsimsellikten arındırılmış olarak aylık bazdaki hızlı düşüşün Şubat ayı itibarıyla sona erdiği, ihracatın sınırlı da olsa düzey olarak toparlanma eğilimine girdiğine işaret etmektedir.

İhracat Beklentileri- Gelecek 3 ay

(artış-azalış)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

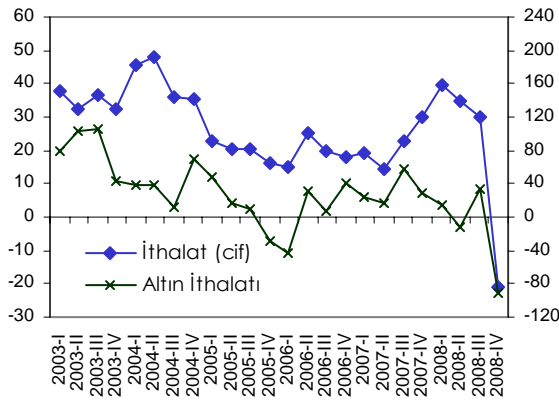
* 3-aylık hareketli ortalamasının yıllık % artışı. İhracat miktar endeksi grafiği bir ay geriye kaydırılmıştır.

Mal İthalatı

19. 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 34,4 büyüyen ithalat, yılın son çeyreğinde yüzde 20,9 düşüş göstermiştir. Son çeyrekte ithalatta görülen düşüş ağırlıklı olarak reel ithalat kaynaklı olmuştur. Nitekim, Ekim-Aralık döneminde ithalat birim değer endeksi yıllık bazda 2,4 artarken, miktar endeksi 22,8 gerilemiştir.

İthalat

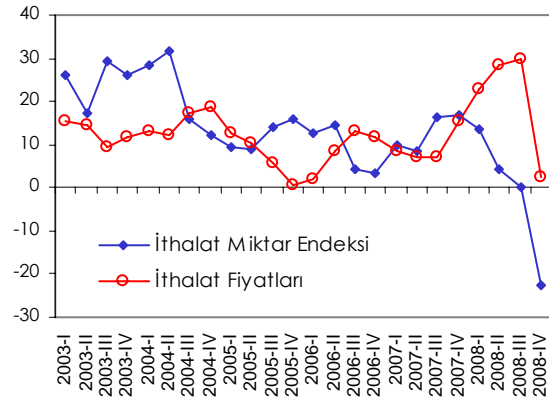
(milyar ABD doları, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

İthalat - Miktar ve Birim Değer

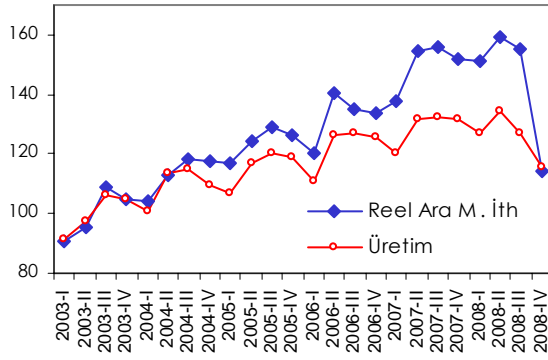
(2003=100, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

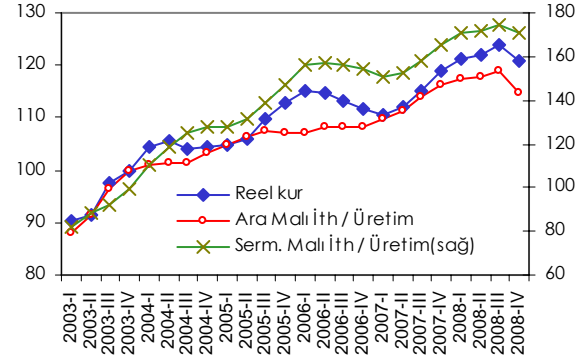
20. Yılın son üç aylık döneminde ara malı ithalatı toplam ithalattaki gerilemenin temel belirleyicisi olmuştur. Bu dönemde petrol ve diğer emtia fiyatlarındaki hızlı gerileme fiyat artışlarının nominal ithalata artırıcı etkisini ortadan kaldırmış, ayrıca ara malı ithalatı reel olarak bu dönemde yüzde 24,8 gerilemiştir. Diğer taraftan, miktar olarak tüketim ve sermaye malı ithalatında da bu dönemde kayda değer bir yavaşlama olmuştur. Yılın ilk dokuz aylık döneminde sırasıyla yüzde 14,6 ve yüzde 8,9 olan yıllık tüketim ve sermaye malı reel ithalat artışı, yerini yılın son çeyreğinde sırasıyla yüzde 17,6 ve yüzde 19,5 gerilemeye bırakmıştır.

İmalat Sanayi Üretimi ve Ara Mali İthalatı (2003=100)

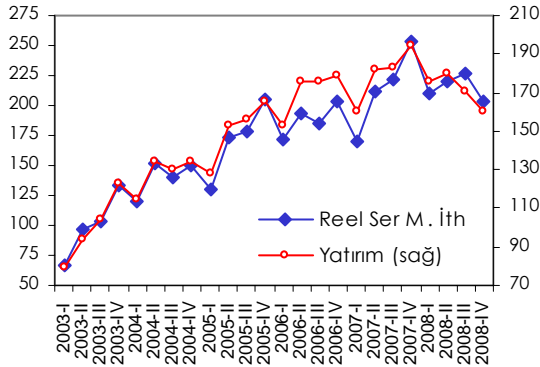
Kaynak: TÜİK.

Ara ve Serm. M. İth./ İmalat San. Üre. oranı ve Reel Kur (ÜFE) (12-aylık ort.)

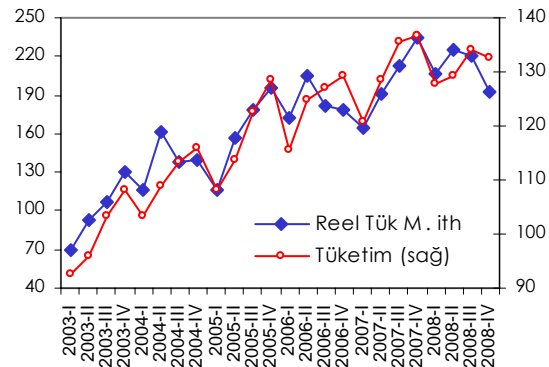
Kaynak: TCMB, TÜİK.

Yatırım Harcamaları ve Serm.Mali İthalatı (2003=100)

Kaynak: TÜİK.

Tüketim Harcamaları ve Tük. Mali İthalatı (2003=100)

Kaynak: TÜİK.

21. Kalem bazında incelendiğinde, Ekim-Aralık döneminde ithalattaki düşüşe en önemli etkiyi ana metal sanayi ve kara taşıtları yapmıştır. Ayrıca, yatırımlardaki düşüşe bağlı olarak makine-teçhizat ithalatının da toplam ithalattaki gerilemede etkisi olmuştur. İthalat artış oranına düşük de olsa pozitif katkı sağlayan kalemler ise tarım ve hayvancılık, gıda (sırasıyla 0,3 ve 0,1 puan katkı) ve ithalatı artış eğilimini sürdüren giyim eşyası (0,1 puan) olmuştur. Yılın ilk dokuz aylık dönemindeki yüzde 34,4'lük toplam ithalat artışına fiyat artışları sayesinde 8 puan katkı sağlayan ham petrol ve doğalgaz ithalatı ise, fiyatlardaki keskin düşüş neticesinde yılın son çeyreğinde ithalatın yıllık artışını 0,8 puan azaltıcı etkide bulunmuştur.

22. 2008 yılının ilk yarısında bir önceki yılın düşük baz etkisinin de katkılarıyla yüzde 42,4 olan binek otomobil ithalatı artış oranı, baz etkisinin ortadan kalkmasıyla 2008 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 7,7'ye gerilemiştir. Ancak, söz konusu artış bu dönemde binek otomobil ithalat fiyatlarının yüzde 11,3 yükselmesinden kaynaklanmış, binek otomobil reel ithalatı aynı dönemde yüzde 3,3 gerilemiştir. 2008 yılının son çeyreğinde ise binek otomobil reel ithalatı yüzde 47,8, fiyatları yüzde 4,8'lik düşüş göstermiştir. Öte yandan, 2007 yılı ikinci çeyreğinden bu yana yükseliş eğiliminde olan dayanıklı, yarı dayanıklı ve dayanıksız tüketim malı ithalatı ise 2008 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren önemli oranda yavaşlama göstermiş, bu kalemlerden dayanıklı tüketim malı ithalatı yılın son çeyreğinde reel olarak yüzde 18 azalmıştır.

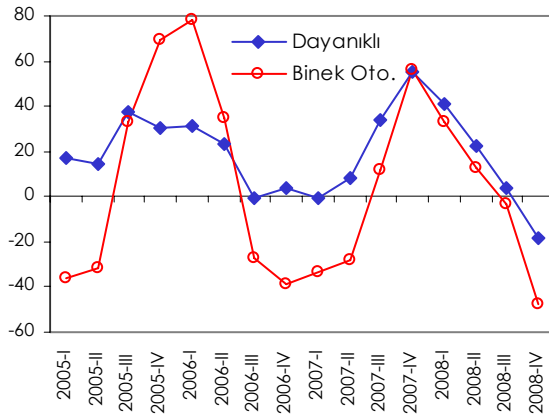
23. Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri ithalatı, yılın son üç aylık döneminde miktar bazında yüzde 2 gerilemiştir. Ayrıca, yılın ilk yarısına kıyasla yavaşlayan motorlu kara taşıtları ihracatına paralel olarak taşıt araçlarının aksam ve parçaları ithalatı aynı dönemde belirgin bir şekilde, yüzde 35,6 düşüş göstermiştir. Söz konusu gelişme önümüzdeki dönemde sektör ihracatına ilişkin olumsuz beklentileri teyit etmektedir.

İthalat (milyon ABD doları)

	Ekim-Aralık dönemi itibarıyla									
			Değişim		Katkı		İthalat payı		Endeksler (% artış)	
	2007	2008	%	%	\$	2007	2008	fiyat	miktar	
Toplam	48378	38285	-20,9					2,4	-22,8	
Sermaye Malı	8386	6237	-25,6	-4,4	-2149	17,3	16,3	-7,6	-19,5	
Ara Malı	34063	27314	-19,8	-13,9	-6749	70,4	71,3	6,7	-24,8	
Tüketim Malı	5754	4516	-21,5	-2,6	-1238	11,9	11,8	-4,8	-17,6	
Diğer	175	217	23,8	0,1	42	0,4	0,6	-	-	
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Tarım ve Hayvancılık	1106	1275	15,3	0,3	169	2,3	3,3	8,5	6,3	
Madencilik ve Taşocaklığı	7721	7298	-5,5	-0,9	-424	16,0	19,1	17,2	-19,3	
Hampetrol ve Doğalgaz	6611	6229	-5,8	-0,8	-382	13,7	16,3	11,4	-15,4	
Gıda ve İçecek	750	784	4,6	0,1	34	1,5	2,0	8,5	-3,6	
Tekstil Ürünleri	1391	1079	-22,4	-0,6	-312	2,9	2,8	-1,0	-22,4	
Giyim Eşyası	349	416	19,0	0,1	66	0,7	1,1	7,4	-16,4	
Kağıt ürünleri	736	662	-10,1	-0,2	-74	1,5	1,7	7,4	-16,4	
Rafine edilmiş petrol, Kok köm.	2847	2481	-12,9	-0,8	-366	5,9	6,5	-6,9	-6,4	
Kimyasal Madde ve Ürünler	6256	5307	-15,2	-2,0	-950	12,9	13,9	1,8	-16,8	
Plastik ve Kautçuk ürünleri	856	679	-20,7	-0,4	-178	1,8	1,8	-2,9	-18,6	
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	411	302	-26,5	-0,2	-109	0,9	0,8	7,3	-43,0	
Ana Metal Sanayi	5723	3507	-38,7	-4,6	-2215	11,8	9,2	7,3	-43,0	
Metale Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	818	730	-10,8	-0,2	-88	1,7	1,9	-3,5	-7,7	
Makine ve Teçhizat	4925	3519	-28,5	-2,9	-1405	10,2	9,2	-4,4	-25,3	
Büro, Muhasebe ve Bilgi İşleme Mak.	972	625	-35,7	-0,7	-347	2,0	1,6	1,9	-37,2	
Elektrikli Makina ve Cihazlar	1893	1597	-15,6	-0,6	-296	3,9	4,2	-10,3	-6,1	
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	1705	1142	-33,1	-1,2	-564	3,5	3,0	3,1	-35,2	
Tıbbi ve Optik aletler	1041	862	-17,2	-0,4	-179	2,2	2,3	-14,3	-3,8	
Motörlü Kara Taşıtı ve Römorklar	5068	2877	-43,2	-4,5	-2191	10,5	7,5	-8,1	-38,2	
Diğer Ulaşım Araçları	764	807	5,6	0,1	42	1,6	2,1	-	-	
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	1588	1099	-30,8	-1,0	-488	3,3	2,9	-0,2	-30,7	

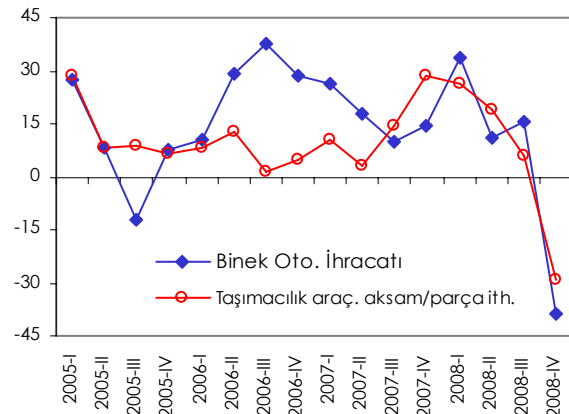
Kaynak: TÜİK.

Dayanıklı Tük. M. ve Binek Oto. İth. (2003=100, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

Taşıt Araçları Aksam/Parça İthalatı ve Binek Oto. İhracatı (2003=100, yıllık % değ.)

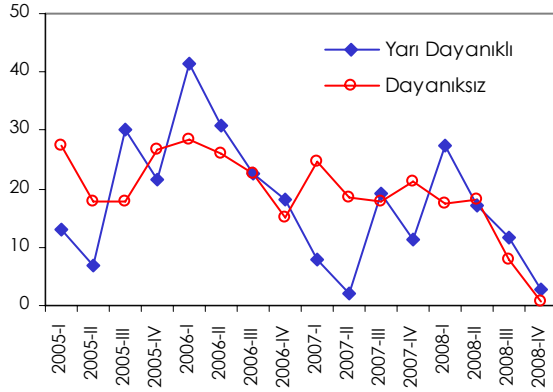

Kaynak: TÜİK.

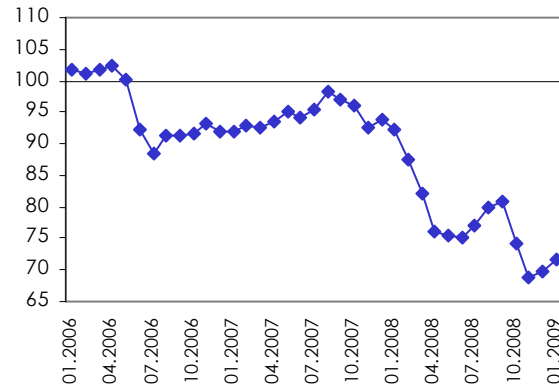
24. 2006 yılı Mayıs ayından itibaren 100 seviyesinin altında seyreden TCMB/TÜİK tarafından yayımlanan tüketici güven endeksi, 2008 yılı Kasım ayında, yayımlanmaya başladığı 2003 yılı Aralık ayından bu yana gözlenen en düşük seviyesine gerilemiş, Aralık ayı ve 2009 yılı Ocak ayında ise sınırlı bir toparlanma göstermiştir.

Yarı Dayanıklı ve Dayanıksız

Tüketim Mali İth. (2003=100, yıllık % değ.)

Kaynak: TÜİK.

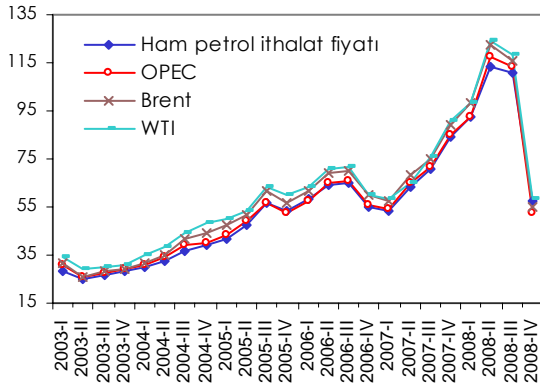
Tüketici Güven Endeksi (TCMB-TÜİK)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

25. Uluslararası ham petrol fiyatları, 2007 yılı başından itibaren artış eğilimine girmiş ve 2008 yılı Temmuz ayında tarihi yüksek seviyelere ulaşmıştır. Ancak, 2008 yılının ikinci yarısında küresel ekonomik durgunluk nedeniyle petrol talebindeki artış hızı belirgin olarak yavaşlamış ve ham petrol fiyatları gerilemeye başlamıştır. Uluslararası piyasada ham petrol varil fiyatları Aralık ayı içinde Brent petrolü 34, OPEC petrolü 33,4, WTI petrolü ise 30 ABD dolarına kadar gerilemiştir. 2009 yılı Ocak ve Şubat aylarında ise söz konusu petrol fiyatları genellikle 40 ABD doları dolayında seyretmiştir.

Ham Petrol Fiyatları

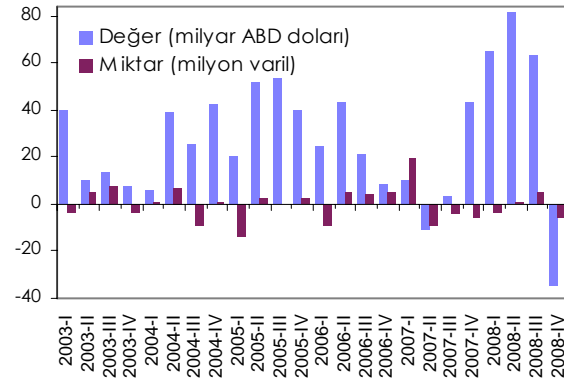
(varil başına ABD doları, ortalama)

Kaynak: TÜİK, OPEC, EIA.

Ham Petrol İthalatı

(Yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

26. Ekim-Aralık döneminde, ana metal ve hurdalar ile ham/rafine petrol ve doğal gazın yanı sıra, ithalat fiyatları bir önceki üç aylık döneme göre yüksek oranlı düşüş gösteren diğer sektörler tarım ve gıda ürünleri ve içecek, kimyasal madde ve ürünler, ağaç-mantar ürünleri ile tıbbi-optik aletler ve haberleşme teçhizatı (radyo-TV, v.b.) olmuştur.

27. Miktar endeksleri kalem bazında incelendiğinde, yılın son çeyreğinde sektörlerin çoğunda yüksek oranlı düşüşler görülmüş, buna karşılık giyim sektörü, tütün ve tarım ürünleri ithalat miktarında bir önceki yılın aynı dönemine göre artış devam etmiştir.

28. AB ülkelerinden yapılan ithalatın payı 2007 yılından bu yana gerileme eğilimindedir. 2008 yılının son çeyreğinde de söz konusu gerileme devam etmiştir. Bu dönemde ayrıca İsviçre'den, Japonya ve Irak'tan yapılan ithalatın payında da belirgin gerileme, Rusya, ABD, Çin ve Cezayir'den yapılan ithalatın payında ise artışlar gözlenmiştir.

29. AB'den yapılan ithalatın payındaki gerilemeyle birlikte, 2008 yılının ilk dokuz ayında euro cinsinden yapılan ithalatın payı tarihsel en düşük seviyesine gerilemiş, yılın son çeyreğinde ise ham petrol ve diğer emtia fiyatlarındaki düşüşe bağlı olarak ABD doları cinsinden ithalatın payı gerilerken, euro cinsinden yapılan ithalatın payı yeniden artmıştır.

İthalat – Ülke Dağılımı (milyon ABD doları)

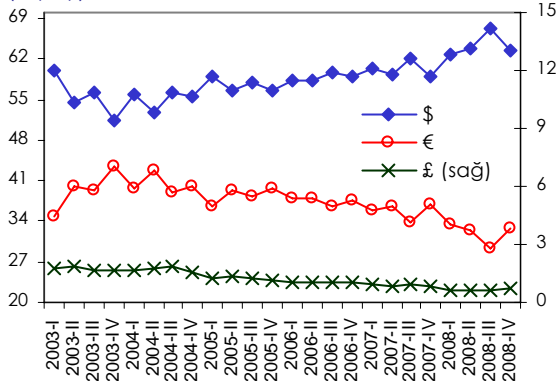
	Ekim-Aralık itibarıyla						
	2007		2008		% Değişim	Katkı	
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		%	\$
Toplam	48378	..	38285	..	-20,9		
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	19838	41,0	14246	37,2	-28,2	-11,6	-5592
Diğer Ülkeler	28206	58,3	23835	62,3	-15,5	-9,0	-4371
Diğer Avrupa	9451	19,5	7928	20,7	-16,1	-3,1	-1524
Asya	9536	19,7	7730	20,2	-18,9	-3,7	-1806
Diğer	9219	19,1	8177	21,4	-11,3	-2,2	-1042
Türkiye Serbest Bölgeleri	335	0,7	204	0,5	-39,0	-0,3	-130
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları							
OECD	26.200	54,2	19.361	50,6	-26,1	-14,1	-6839
Almanya	5.318	11,0	3.856	10,1	-27,5	-3,0	-1462
İtalya	2.764	5,7	2.068	5,4	-25,2	-1,4	-696
A.B.D.	2.251	4,7	2.412	6,3	7,2	0,3	161
Fransa	2.257	4,7	1.732	4,5	-23,2	-1,1	-524
İngiltere	1.523	3,1	912	2,4	-40,1	-1,3	-611
İsviçre	1.128	2,3	438	1,1	-61,1	-1,4	-690
İspanya	1.319	2,7	854	2,2	-35,2	-1,0	-465
Japonya	1.167	2,4	780	2,0	-33,1	-0,8	-387
G. Kore	1.275	2,6	916	2,4	-28,1	-0,7	-358
Belçika	762	1,6	563	1,5	-26,2	-0,4	-199
Hollanda	763	1,6	546	1,4	-28,4	-0,4	-217
Polonya	557	1,2	374	1,0	-33,0	-0,4	-184
İsveç	477	1,0	414	1,1	-13,1	-0,1	-62
Diğer OECD	4.639	9,6	3.494	9,1	-24,7	-2,4	-1145
Orta Doğu Ülkeleri	3.749	7,8	3.001	7,8	-19,9	-1,5	-748
Irak	404	0,8	182	0,5	-55,0	-0,5	-222
İran	1.631	3,4	1.392	3,6	-14,7	-0,5	-239
S. Arabistan	812	1,7	514	1,3	-36,6	-0,6	-297
Rusya	6.972	14,4	6.293	16,4	-9,7	-1,4	-679
Çin	3.839	7,9	3.394	8,9	-11,6	-0,9	-445
Ukrayna	1.075	2,2	985	2,6	-8,4	-0,2	-90
Romanya	821	1,7	511	1,3	-37,8	-0,6	-311
Hindistan	608	1,3	467	1,2	-23,2	-0,3	-141
Kazakistan	341	0,7	288	0,8	-15,6	-0,1	-53
Cezayir	599	1,2	649	1,7	8,4	0,1	50

Kaynak: TÜİK.

30. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre, yılın son üç aylık döneminde miktar cinsinden ithalat bir önceki çeyreğe göre yüzde 20,2 gerilemiştir. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre söz konusu dönemde ara malı ithalatı yüzde 22,7, sermaye malı ithalatı yüzde 16,3, tüketim malı ithalatı ise yüzde 13,4 gerileme göstermiştir.

İthalatta Döviz Kompozisyonu

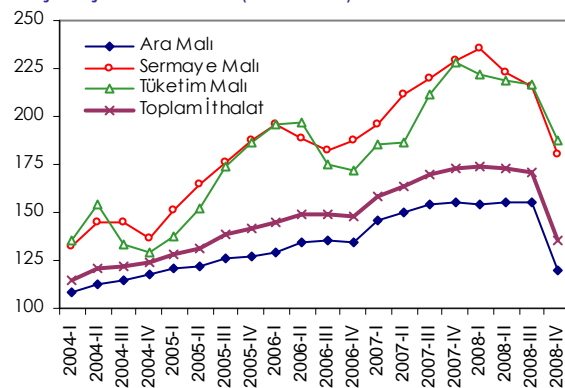
(% pay)

Kaynak: TÜİK.

Mevsimsellikten Arındırılmış İthalat ve

Seçilmiş Alt Sektörler (2003=100)

Kaynak: TCMB.

Hizmetler Hesabı

31. 2007 yılında artış eğilimi gösteren turizm gelirleri 2008 yılında da bu eğilimini sürdürmüş ve geçen yıla göre yüzde 18,5 artmıştır. Söz konusu artışın 13,6 puanı ziyaretçi sayısındaki artıştan, 4,9 puanı kişi başı ortalama harcamalardaki artıştan kaynaklanmıştır. Turizm giderlerinin bu dönemde yüzde 7,6 artması sonucu "net" turizm gelirindeki artış yüzde 20,9 olmuştur.

Turizm İstatistikleri

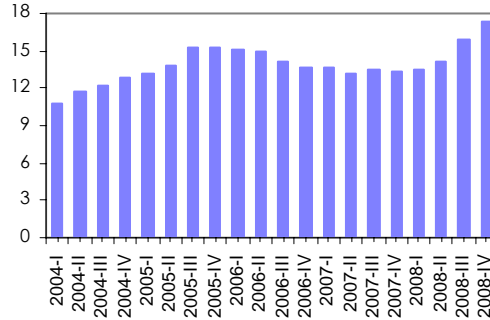
	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
Turizm Gelirleri (milyon ABD doları)	2163	3727	8732	3865	18487	2776	4693	9988	4454	21910
Çıkış yapan yabancı ziyaretçiler (bin kişi)	2552	5777	9941	4746	23017	3000	6824	11283	5273	26380
Çıkış yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	640	710	1930	918	4198	726	798	2071	955	4550
Turizm Giderleri (milyon ABD doları)	671	903	809	876	3260	805	1007	793	901	3506
Giriş yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	1174	1356	1137	1289	4956	1065	1456	1049	1322	4892

Kaynak: TÜİK, TCMB.

32. Öte yandan, 2008 yılında taşımacılık, inşaat ve sigorta gelirleri artarken mal ticareti nedeniyle ödenen komisyon ve benzeri giderleri içeren diğer ticari hizmet giderlerindeki artış hızlanmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak, hizmetler hesabı fazlası yılın tamamında yüzde 30,3 artarak cari işlemler açığındaki genişlemeyi sınırlandırmıştır.

Hizmetler Hesabı

(12-aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Hizmetler Hesabı

(milyon ABD doları)

	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
Hizmetler hesabı	1074	2568	7628	2053	13323	1232	3270	9295	3559	17356
Toplam gelir	4051	6331	11805	6428	28615	5229	8009	13964	7247	34449
Toplam gider	-2977	-3763	-4177	-4375	-15292	-3.997	-4.739	-4.669	-3.688	-17093
Taşımacılık	10	33	6	-434	-385	-282	-165	350	264	167
Gelir	1082	1574	2001	1569	6226	1.382	1.966	2.507	1.607	7462
Gider	-1072	-1541	-1995	-2003	-6611	-1.664	-2.131	-2.157	-1.343	-7295
Turizm	1490	2825	7923	2989	15227	1.971	3.686	9.195	3.552	18404
Gelir	2162	3728	8732	3865	18487	2.776	4.693	9.988	4.453	21910
Gider	-672	-903	-809	-876	-3260	-805	-1.007	-793	-901	-3506
İnşaat hizm.	190	228	139	202	759	234	246	240	254	974
Gelir	190	228	139	202	759	234	246	240	254	974
Gider	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Finansal hizm.	-79	-41	-26	-82	-228	-31	-43	-38	-25	-137
Gelir	73	88	114	120	395	180	235	235	191	841
Gider	-152	-129	-140	-202	-623	-211	-278	-273	-216	-978
Diğer Hizmetler	-537	-477	-414	-622	-2050	-660	-454	-452	-486	-2052
Gelir	544	713	819	672	2748	657	869	994	742	3262
Gider	-1081	-1190	-1233	-1294	-4798	-1317	-1323	-1446	-1228	-5314

Kaynak: TCMB.

Gelir Hesabı

33. 2008 yılında, özel sektörün uzun vadeli borçlanmasına paralel olarak faiz ödemeleri, son yıllarda yüksek seyreden doğrudan yatırım girişlerine bağlı olarak ise yurt dışına kâr transferleri artış göstermiştir. Portföy yatırım gelirinin aynı dönemde artması söz konusu giderleri telafi edememiş ve böylece, gelir hesabı açığı 2007 yılına göre genişlemiştir.

Gelir Hesabı

(milyon ABD doları)

	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
Gelir Hesabı	-1959	-1639	-1848	-1662	-7108	-1903	-2487	-1761	-1770	-7921
Ücret Ödemeleri (net)	-20	-19	-16	-15	-70	-18	-17	-19	-21	-75
Yatırım Geliri (net)	-1939	-1620	-1832	-1647	-7038	-1885	-2470	-1742	-1749	-7846
Toplam gelir	1644	1371	1644	1725	6384	2159	1511	1600	1554	6824
Toplam gider	-3583	-2991	-3476	-3372	-13422	-4044	-3981	-3342	-3303	-14670
Doğrudan Yatırımlar	-376	-662	-462	-600	-2100	-529	-1273	-285	-287	-2374
Gelir	22	52	22	12	108	70	42	19	176	307
Gider	-398	-714	-484	-612	-2208	-599	-1315	-304	-463	-2681
Portföy Yatırımları	-566	372	-74	651	383	33	321	79	539	972
Gelir	1084	794	1065	1175	4118	1522	922	1126	925	4495
Gider	-1650	-422	-1139	-524	-3735	-1489	-601	-1047	-386	-3523
Diğer Yatırımlar	-997	-1330	-1296	-1698	-5321	-1389	-1518	-1536	-2001	-6444
Faiz geliri	538	525	557	538	2158	567	547	455	453	2022
Faiz gideri	-1535	-1855	-1853	-2236	-7479	-1956	-2065	-1991	-2454	-8466
Uzun vade	-1359	-1713	-1651	-2062	-6785	-1798	-1916	-1823	-2287	-7824
Merkez Bankası	-123	-91	-230	-119	-563	-115	-94	-214	-87	-510
Genel Hükümet	-394	-503	-319	-504	-1720	-360	-410	-277	-427	-1474
Bankalar	-216	-299	-321	-410	-1246	-376	-239	-287	-303	-1205
Diğer Sektör	-626	-820	-781	-1029	-3256	-947	-1173	-1045	-1470	-4635
Kısa vade	-176	-142	-202	-174	-694	-158	-149	-168	-167	-642

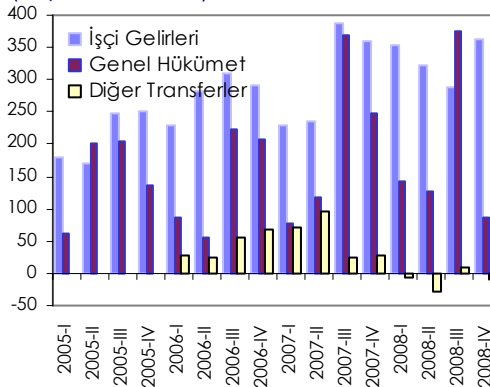
Kaynak: TCMB.

Cari Transferler

34. Cari transferler 2008 yılında yüzde 10 gerilemiştir. Bu dönemde işçi gelirleri yüzde 9,5 artarken, Genel Hükümet transferleri aynı oranda gerilemiş, yurt dışında yerleşik kişilerle gerçekleştirilen diğer sigorta ve reasürans işlemlerini kapsayan diğer transferler ise açık vermiştir.

Cari transferler

(milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

III. SERMAYE HAREKETLERİ

35. 2008 yılının son çeyreğinde küresel krizin derinleşmesiyle finansal piyasalarda tedirginlik artmış ve uluslararası kredi piyasaları daralmıştır. Buna bağlı olarak, Türkiye’de de sermaye akımları yavaşlamış ve Ekim-Aralık döneminde net çıkışlar gözlenmiştir. Yılın tamamında ise, cari işlemler ile net hata ve noksan kalemlerinin toplamından oluşan dış finansman ihtiyacı 36,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Rezerv değişimleri ve IMF kredileri hariç tutulduğunda, bu dönemdeki net sermaye girişi 42,8 milyar ABD doları olmuştur. Finansman yapısında doğrudan yatırımlar ve özel sektörün kullandığı uzun vadeli krediler belirleyici olmuştur.

36. Bu gelişmelere bağlı olarak, resmi rezervler 1,1 milyar ABD doları azalırken, bankaların muhabir mevcutları ise 9,1 milyar ABD doları artmıştır.

37. Net hata ve noksan kalemi yılın son çeyreğinde 12,5 milyar ABD doları pozitif bakiye vermiştir. Böylece yılın tamamında söz konusu kaleme 4,9 milyar ABD doları giriş gözlenmiştir.

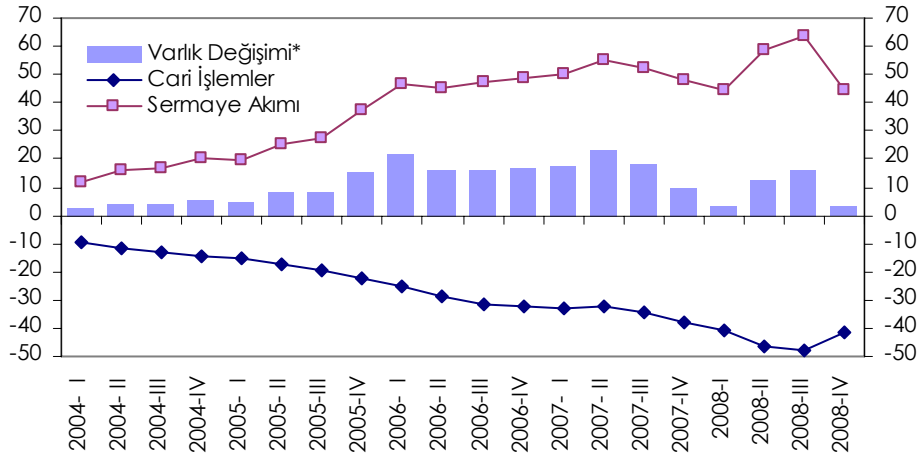
Dış finansman ihtiyacı ve finansman kaynakları (milyar ABD doları)

	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
1. Cari İşlemler Dengesi	-9,4	-10,1	-6,9	-11,8	-38,2	-12,3	-15,5	-7,9	-5,7	-41,4
2. Net Hata Noksan	1,1	3,0	-3,6	1,1	1,6	1,0	-6,6	-2,0	12,5	4,9
I. Toplam Finansman İhtiyacı (=1+2)	-8,3	-7,1	-10,5	-10,8	-36,6	-11,3	-22,1	-9,9	6,8	-36,5
II. Toplam Finansman (=1+2+3)	8,3	7,1	10,5	10,8	36,6	11,3	22,1	9,9	-6,8	36,5
1. Sermaye Hareketleri (net)	17,3	13,9	8,9	12,1	52,2	11,4	25,7	13,1	-7,3	42,8
Doğrudan Yatırımlar (net)	8,3	2,7	4,3	4,6	19,9	3,7	4,7	3,1	3,6	15,1
Portföy Yatırımları (net)	4,5	1,5	-1,9	-3,4	0,7	-1,3	3,0	-1,2	-5,2	-4,8
Genel Hükümetin Tahvil İhracı	3,4	-1,0	-0,5	-0,9	0,9	-0,9	0,5	1,5	-0,5	0,6
Yabancıların Türkiye’de Menkul Kıymet Alımı	1,8	2,9	-0,1	-2,7	1,9	0,0	2,3	-1,6	-4,9	-4,1
Yerleşiklerin Yurt Dışında Menkul Kıymet Alımı	-0,7	-0,4	-1,3	0,3	-2,1	-0,5	0,1	-1,1	0,2	-1,3
Kredi Kullanımı (IMF kredileri hariç, net)	8,1	10,7	7,2	9,9	35,8	9,4	14,6	9,6	-6,7	26,9
Genel Hükümet	0,1	-0,4	0,3	0,1	0,1	-0,5	-0,4	0,3	-0,4	-1,0
Bankalar	0,9	3,3	-0,1	1,5	5,6	1,2	1,7	2,9	-2,9	2,9
Uzun Vade	2,1	2,6	1,9	0,6	7,3	1,7	0,8	0,8	-2,8	0,6
Kısa Vade	-1,3	0,7	-2,0	0,9	-1,7	-0,5	0,9	2,1	-0,1	2,4
Diğer Sektörler	7,1	7,8	6,9	8,3	30,1	8,7	13,3	6,4	-3,4	24,9
Uzun Vade	6,4	5,9	5,4	8,0	25,7	7,1	9,6	5,3	0,4	22,4
Kısa Vade	-0,1	0,6	0,2	-0,5	0,2	0,1	0,6	0,3	0,0	1,0
Ticari Krediler	0,8	1,3	1,3	0,8	4,2	1,5	3,2	0,7	-3,9	1,5
Mevduat	-3,4	-0,5	-1,0	1,6	-3,3	1,0	2,9	1,6	-2,1	3,4
Merkez Bankası	-0,3	-0,3	-0,6	-0,4	-1,5	-0,3	-0,3	-0,7	-0,4	-1,8
Bankalar	-3,2	-0,3	-0,4	2,0	-1,9	1,3	3,2	2,3	-1,7	5,2
Diğer	-0,2	-0,4	0,3	-0,7	-1,0	-1,3	0,5	0,0	3,1	2,2
2. IMF Kredileri	-2,3	0,0	-1,0	-0,7	-4,0	-0,5	3,2	-0,4	-0,5	1,7
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	-2,3	0,0	-1,0	-0,7	-4,0	-0,5	3,2	-0,4	-0,5	1,7
3. Rezerv Değişimi (- artış)	-6,6	-6,9	2,6	-0,6	-11,6	0,4	-6,7	-2,8	1,1	-8,0
Bankalar Muhabir Mevcudu	-0,2	-6,4	3,6	-0,5	-3,5	0,5	-6,4	1,1	-4,2	-9,1
Resmi Rezervler	-6,4	-0,5	-1,0	-0,1	-8,0	-0,1	-0,3	-3,8	5,3	1,1

Kaynak: TCMB.

38. Mayıs-Ağustos döneminde sermaye girişlerinin cari açığın üstünde gerçekleşmesi toplam varlık artışına yol açmış ancak, Ekim ayından itibaren cari açığın yıllık bazda gerilemesine karşın sermaye çıkışlarının gözlenmesine bağlı olarak döviz varlıklarındaki artış sınırlı düzeyde gerçekleşmiştir.

Cari İşlemler Hesabı ve Finansmanı (12-aylık top., milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

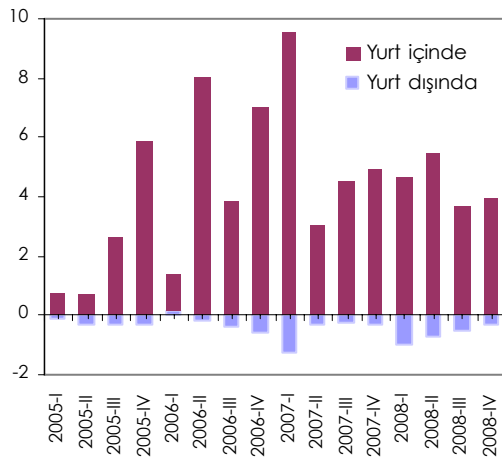
* Varlık değişimi, ödemeler dengesi tablosundan resmi rezervler, bankaların döviz varlıkları ve net hata ve noksan kalemleri toplamının ters işaretli olarak gösterilmiştir.

Doğrudan Yatırımlar

39. 2008 yılında 17,7 milyar ABD doları yurt içine, 2,6 milyar ABD doları yurt dışına olmak üzere net 15,1 milyar ABD doları doğrudan yatırım gerçekleşmiştir. Finansman imkanlarının azaldığı 2008 yılında aylık ortalama 1 milyar ABD dolarının üzerinde doğrudan yatırım gerçekleşmesi kayda değer bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

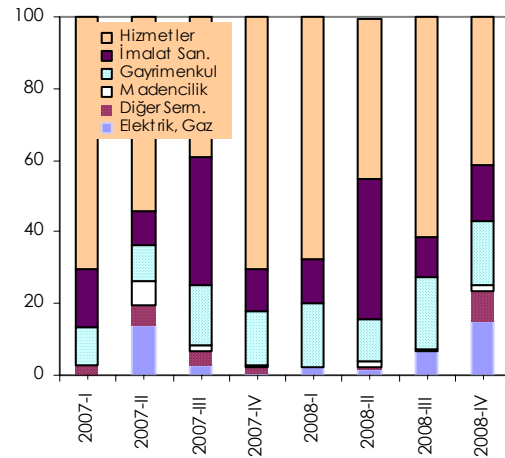
40. 2007 yılının ardından 2008 yılında da doğrudan yatırımlarda en büyük pay bankacılık sektörünün etkisiyle hizmetler sektörünün olmuştur. Hizmetler sektörü 2008 yılında gayrimenkul ve diğer sermaye dâhil toplam doğrudan yatırımların yüzde 56,6'sını oluşturmuştur. Diğer taraftan, başta ana metal, gıda-tütün, elektrikli üretimi ve dağıtım sektörlerine yapılan doğrudan yatırımlar sayesinde, imalat sanayiine yapılan yatırımlar doğrudan yatırımların yüzde 22,3'ünü oluşturmuştur. Son yıllarda, yabancıların yurt içinde gayrimenkul alımları da doğrudan yatırımlarda önemli yer tutmaktadır. 2006 ve 2007 yılında olduğu gibi 2008 yılında da gayrimenkul alımları kanalıyla 2,9 milyar ABD doları tutarında doğrudan sermaye girişi gerçekleşmiştir.

Doğrudan yatırımlar (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Yurt İçine Doğrudan yatırımlar (yüzde pay)

Kaynak: TCMB.

41. Son dönemlerde küresel gelişmelerin yarattığı belirsizlik, doğrudan yatırım girişlerinin sürdürülebilirliği kaygılarını artırmıştır. Sıfırdan yatırımların toplam doğrudan yatırımlar içindeki payının halen çok düşük düzeyde olması, söz konusu kaygıları artırmaktadır. AB'ye tam üyelik sürecinin gerektirdiği yapısal reformların gerçekleştirilmesi, istihdam yaratacak olan doğrudan yatırımların devamlılığı açısından önem taşımaktadır.

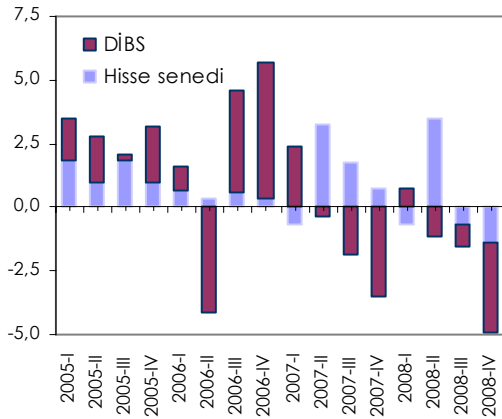
Portföy Yatırımları

42. 2008 yılının Ağustos ayından itibaren uluslararası kredi piyasalarında risk algılamaları artmış, söz konusu gelişme gelişmekte olan ülkeleri hem portföy hem de kredi kanalından olumsuz etkileyerek risk primlerinin yükselmesine ve küresel sermayeye erişimlerinin zorlaşmasına neden olmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak, Türkiye'den de portföy kaynaklı sermayede çıkış gözlenmiştir. Ekim ayında küresel finansal krizin derinleşmesiyle yurt dışı yerleşikler DİBS ve hisse senedi satışlarını artırmışlar ve yılın son çeyreğinde genel olarak satış eğilimi göstermişlerdir. Böylece, yurt dışı yerleşikler yılın tamamında 4,8 milyar ABD doları DİBS satışı gerçekleştirmiştir. Öte yandan, Ocak-Temmuz döneminde yabancıların 3,4 milyar ABD doları hisse senedi alımı Ağustos ayından itibaren gözlenen satışlarını telafi etmiş ve yılın tamamında yurt dışı yerleşikler net 0,7 milyar ABD doları hisse senedi almışlardır.

43. Yurt dışı yerleşiklerin hisse senedi ve DİBS satışları 2009 yılı Ocak-Şubat döneminde de devam etmiştir. Yılın ilk altı haftasında yabancıların 0,1 milyar ABD doları hisse senedi, 0,8 milyar ABD doları DİBS sattıkları gözlenmiştir.

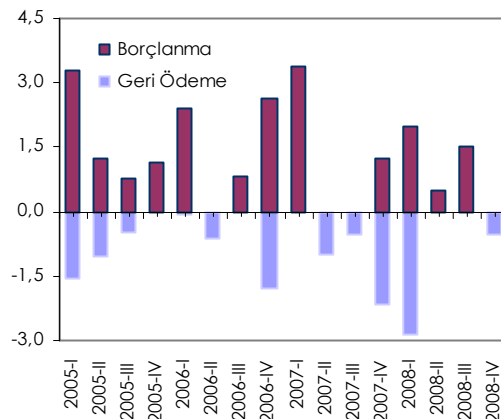
44. Hazine, Eylül ayında yurt dışında 1,5 milyar ABD doları tahvil ihracı gerçekleştirmiştir. Aralık ayında ise 0,5 milyar geri ödeme yapan Hazine'nin, 2008 yılındaki tahvil ihraçları 4 milyar ABD doları, geri ödemeleri 3,4 milyar ABD doları olmuştur.

Yabancıların menkul kıymet yatırımları (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Genel Hükümet tahvil ihracı (milyar ABD doları)

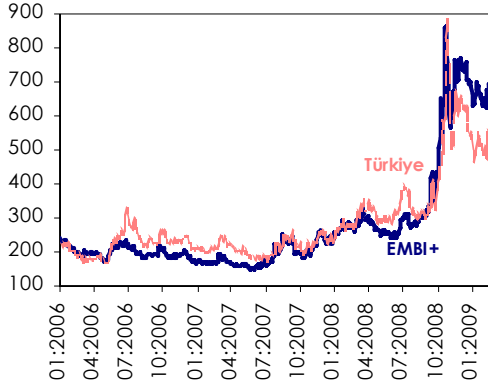

Kaynak: TCMB.

45. Yılın son çeyreğinde, gelişmiş ekonomilerde ortaya çıkan durgunluğun gelişmekte olan ekonomileri de kapsayacak şekilde küresel bir yavaşlamaya dönüştüğünün anlaşılması, gelişmekte olan ülkelerin risk primlerinin hızla artmasına katkıda bulunmuştur. Yükselen Piyasalar Tahvil Ana Endeksindeki (EMBI+) artış özellikle Lehman Brothers uluslararası yatırım bankasının Eylül ayında iflas etmesiyle hızlanmıştır. 2007 yılı sonunda 239 baz puan olan EMBI+ endeksi, 24 Ekim itibarıyla 865 baz puana kadar yükselmiş, izleyen dönemde bir miktar gerilemiştir. Öte yandan, son çeyrekte Türkiye'nin risk primi görece olarak daha iyi bir performans göstermiş ve gelişmekte olan ülkeler ortalamasının altında kalmaya devam etmiştir.

İkincil Piyasa Getiri Farkları

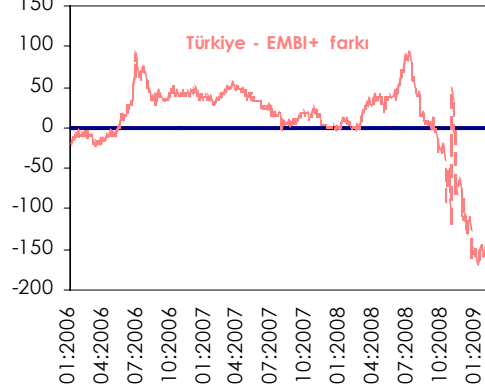
(baz puan)

Kaynak: JPMorgan.

Getiri farklarında Türkiye'nin EMBI+

ortalamasına göre durumu (baz puan)

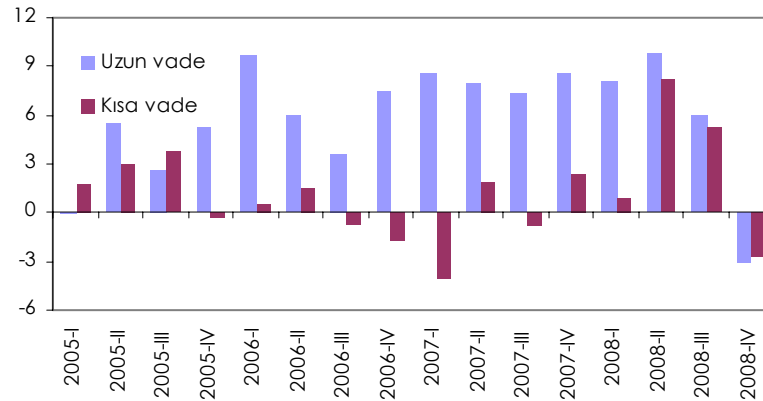
Getiri Farkı (spread): Ülkelerin uluslararası piyasalarda ihraç ettikleri tahvil getirileri ve ABD Hazine tahvil getirileri arasındaki fark.

Diğer Yatırımlar

46. Özel sektör kaynaklı uzun vadeli kredi kullanımındaki artış 2008 yılının ilk yarısında da devam etmiş, yılın üçüncü çeyreğinden itibaren yavaşlayarak, son çeyrekte uluslararası kredi piyasalarındaki daralmayla birlikte net geri ödemeye dönmüştür. 2008 yılının tamamında ise uzun vadeli sermaye akımları portföy ve doğrudan yatırım dışındaki sermaye girişlerinin yüzde 64,1'ini oluşturmuştur. Diğer taraftan, yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde artan kısa vadeli sermayede son çeyrekte çıkış gözlenmiştir.

Uzun ve kısa vadeli sermaye

(milyar ABD doları, net)

Not: Doğrudan ve portföy yatırımı ile IMF kredileri ve bankaların döviz varlıkları hariç.

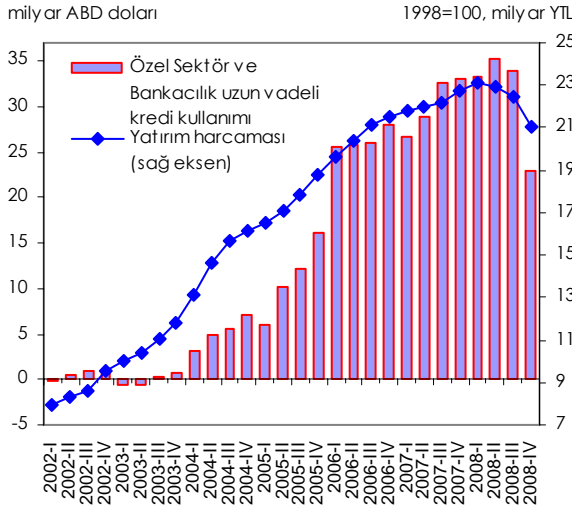
Kaynak: TCMB.

47. Yılın son çeyreğinde uluslararası kredi piyasalarındaki daralma, Ocak-Eylül döneminde aylık ortalama 2,5 milyar ABD doları olan özel sektörün uzun vadeli kredi kullanımını olumsuz etkilemiştir. Eylül ayı itibarıyla yıllık bazda 30 milyar ABD dolarına ulaşan özel sektörün uzun vadeli kredi kullanımı, Aralık ayı itibarıyla net 22,4 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Öte yandan, özel sektör yılın tamamında net 1 milyar ABD doları kısa vadeli dış kredi kullanmıştır. Bankaların ise bu dönemde uzun vadeli kredi kullanımları azalarak net 0,6 milyar ABD doları olurken, kısa vadeli borçlanmaları hızlanarak net 2,4 milyar ABD doları düzeyine çıkmıştır.

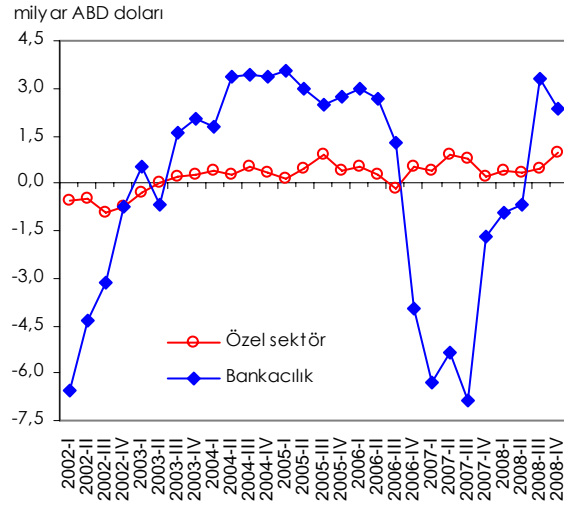
48. Uzun vadeli borçların daha ziyade büyük ve ihracatçı firmalar tarafından alınmasına karşın, özel sektör dış borç stokundaki hızlı artış dikkat çekmektedir. 2006 yılı sonunda 59,9 milyar ABD doları olan bankacılık dışı özel sektörün uzun vadeli dış borç stoku, 2008 yılı sonunda 109,6 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Diğer taraftan, TCMB Sektör Bilançoları ve

TCMB Risk Merkezi verileri, şirket ölçeği ve ihracat oranı ile yabancı para cinsinden borçlanma eğilimi arasında güçlü pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye'de 2007 yılı sonu itibarıyla özel sektörün borç stokunun yaklaşık yüzde 70'inin 250 şirkete ait olmasının ve bu şirketlerin genellikle büyük ölçekli ve/veya ihracatçı olmalarının söz konusu borçla ilgili risk algılamalarını sınırlandırdığı düşünülmektedir.

Uzun vadeli net kredi kullanımı ve özel sektör yatırım harcamaları (12 aylık birikimli)

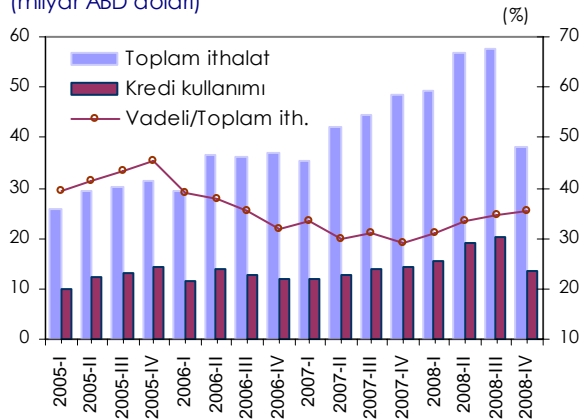
Kısa vadeli net kredi kullanımı (12 aylık birikimli)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

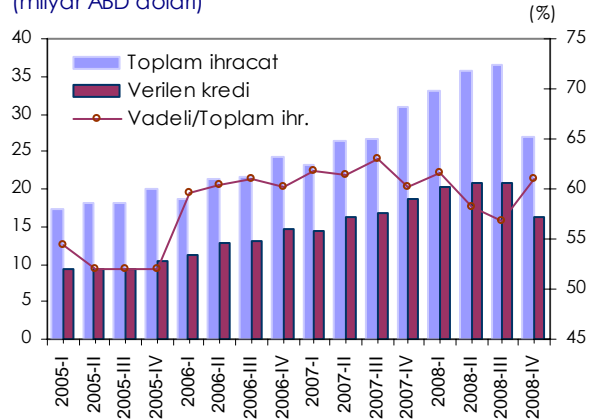
49. 2005 yılı son çeyreğinde yüzde 45,5'e ulaşan vadeli ithalat/toplam ithalat oranı, 2007 yılı son çeyreğinde yüzde 29,3'e gerilemiş, 2008 yılında tekrar yükselerek son çeyrekte yüzde 35,6'ya ulaşmıştır. Diğer taraftan, vadeli ihracatın toplam ihracattaki payı son yıllarda artış göstermiş, 2005 yılın son çeyreğinde yüzde 52 olan vadeli ihracat/toplam ihracat oranı 2007 yılında yüzde 61,5 olarak gerçekleşmiştir. İhracatın vadeli yapılan kısmı 2008 yılında gerileme eğilimi içinde olmuş ancak, son çeyrekte yüzde 61'e yükselmiştir. İhracatta vadeli ticaretin payının artmasının 2006 ve sonrasında görülen ihracat performansına katkı yaptığı düşünülmektedir.

Ticari kredi kullanımı ve ithalat (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Yurt dışına açılan ticari krediler & ihracat (milyar ABD doları)

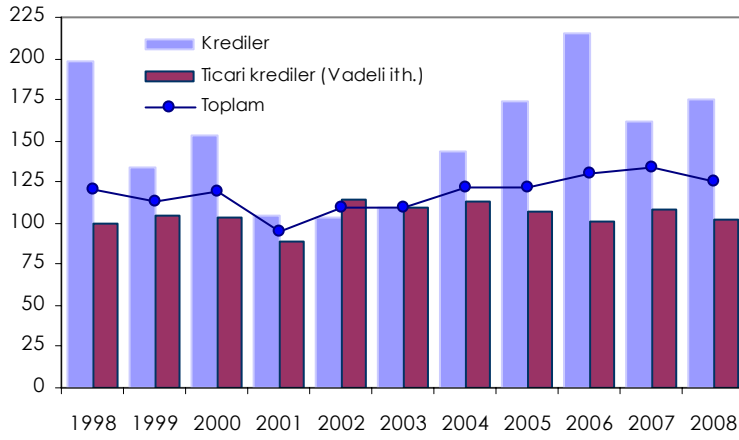

Kaynak: TCMB, TÜİK.

50. 2008 yılında finansman imkânlarının azalmasına rağmen, özel sektör dış borç çevirme oranı halen yüksek seviyesini korumaktadır. Yılın son çeyreğinde uzun vadeli kredi borç çevirme oranı gerilerken, kısa vadeli borç çevirme oranında artış gözlenmiştir. Buna bağlı olarak, 2007 yılında yüzde 133,4 olan özel sektör dış borç çevirme oranı, 2008 yılında yüzde

125,5 olmuştur. Söz konusu oran ticari kredilerde yüzde 102,2, diğer kredilerde yüzde 175 olarak gerçekleşmiştir.

Özel Sektör Dış Borç Çevirme Oranları (yüzde)

Kaynak: TCMB.

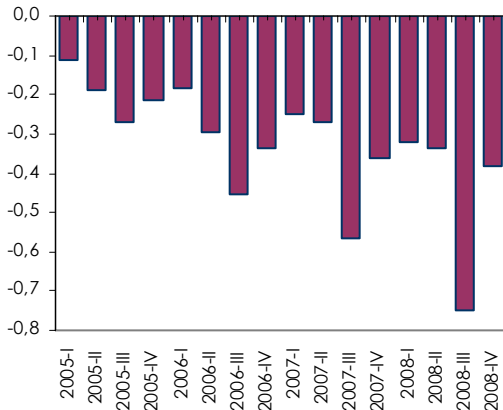
51. Hazine 2008 yılında IMF kredi geri ödemelerine devam etmiş, Mayıs ayında ise son kredi diliminin onaylanmasıyla 3,6 milyar ABD doları kredi kullanmıştır. Buna karşın, Hazine'nin diğer uzun vadeli kredi kullanımları (Dünya Bankası vb.) 2,4 milyar ABD doları, geri ödemesi ise 3,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, 2008 yılında Hazine net 0,7 milyar ABD doları borçlanmıştır.

52. Yurt dışında çalışan işçilerin Merkez Bankasında açtıkları uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları (KMDTH) ile süper döviz hesaplarından (SDH) 2003 yılı Nisan ayından bu yana çıkış devam etmektedir. Kısa vadeli hesaplarda da, 2004 yılı ikinci çeyreğinde başlayan çıkışlar sürmektedir. 2008 yılında Merkez Bankasındaki söz konusu mevduatlarda net 1,8 milyar ABD doları çıkış gözlenmiştir. Bu çıkışlarda hem KMDTH hem de SDH'de 2002'den bu yana gerçekleştirilen kademeli faiz indirimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

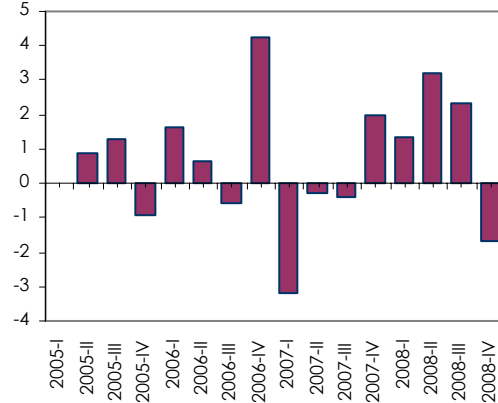
53. 2007 yılının tamamında 1,9 milyar ABD doları çıkış görülen yurt dışı yerleşiklerin yurt içi bankalardaki mevduatında 2008 yılının ilk dokuz ayında 6,9 milyar ABD doları giriş gözlenmiştir. Ancak, Ekim ayından itibaren finansal krizin etkisiyle söz konusu mevduatlarda çıkış gözlenmiştir. Yılın tamamında ise net 5,2 milyar ABD doları artan yurt dışı yerleşiklere ait mevduatlar, bu dönemdeki kısa vadeli sermayede gözlenen artışta etkili olmuştur.

Yurt dışı yerleşiklere ait mevduatlar
(milyar ABD doları)

KMDTH ve Süper Döviz Hesabı

Bankalardaki mevduat

Kaynak: TCMB.

54. 2007 yılı sonunda 249 milyar ABD doları olan toplam dış borç stoku 2008 yıl sonu itibarıyla 276,8 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır. Söz konusu artışın temel kaynağı özel sektör olurken, kamu kaynaklı dış borç artışı sınırlı düzeyde kalmıştır.

55. Toplam dış borç stokunun 226,1 milyar ABD dolarını uzun vadeli dış borçlar, 50,7 milyar ABD dolarını ise kısa vadeli borçlar oluşturmaktadır. 2007 yıl sonu itibarıyla yüzde 82,7'ye ulaşan dış borç stokunda uzun vadeli borçların payı, vadeli ithalat, yabancıların bankalardaki mevduatındaki artış ve bankacılık ve özel sektörün uzun vadeli kredi kullanımındaki yavaşlama sonucunda 2008 yılı sonunda yüzde 81,7'ye gerilemiştir.

56. Dış borç göstergeleri incelendiğinde, 2006 yılı sonunda yüzde 39,4'e yükselen dış borç stokunun GSYH'ye oranının, 2008 sonu itibarıyla yüzde 37,4'e gerilediği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, dış borç servisinin GSYH'ye oranı yüzde 7,1'e, dış borç stokunun ihracata oranı 209,7'ye gerilemiştir Diğer taraftan, aynı dönemde dış borç stokunun vade ayrımı özellikle 2008 yılı üçüncü üç aylık dönemine kadar kısa vadeli borçlar lehine gelişmiştir.

Seçilmiş Dış Borç Göstergeleri (yüzde)

	2006				2007				2008			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Toplam Dış Borç Stoku / GSYH	37,0	37,3	37,9	39,4	39,3	39,4	38,9	38,1	37,9	38,8	37,5	37,4
Toplam Dış Borç Stoku / İhracat*	246,2	244,4	241,0	242,4	236,6	234,9	234,5	232,1	226,1	226,4	213,5	209,7
Dış Borç Servisi / GSYH	7,1	7,0	6,9	7,6	7,9	8,0	8,0	7,5	7,4	6,7	6,5	7,1
Uzun Vadeli /Toplam Dış Borç	77,8	78,0	78,9	79,4	82,5	82,3	83,3	82,7	82,6	81,3	80,1	81,7
Kısa Vadeli /Toplam Dış Borç	22,2	22,0	21,1	20,6	17,5	17,7	16,7	17,3	17,4	18,7	19,9	18,3
<i>Bilgi için:</i>												
Toplam Dış Borç Stoku (milyar \$)	184,3	190,7	196,1	207,3	213,2	223,7	235,6	249,0	265,0	286,2	290,7	276,8
GSYH (yıllık, milyar \$)	497,8	511,3	517,9	526,4	542,1	567,8	606,2	652,7	699,3	737,2	774,4	740,4

* Bavul ticareti ve diğer mallar hariç.

Kaynak: TÜİK, Hazine Müsteşarlığı.

IV. EK TABLOLAR

CARI İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	Cari İşlemler										
	Net	Dış Ticaret			Hizmetler		Gelir		Transferler		
	Net	İhracat (FOB)	Bavul Ticareti	İthalat (CIF)	Net	Turizm Geliri	Net	Faiz Gideri	Net	İşçi Gelirleri	
	(yıllık)										
2004	-14431	-22736	63167	3880	-97540	12797	15888	-5609	-4312	1117	804
2005	-22088	-33001	73476	3473	-116774	15334	18152	-5875	-5010	1454	851
2006	-32051	-40962	85535	6408	-139576	13694	16853	-6691	-6322	1908	1111
2007	-38219	-46677	107272	6002	-170063	13323	18487	-7108	-7479	2243	1209
2008	-41416	-52870	132003	6200	-201823	17356	21910	-7921	-8466	2019	1324
	(üç aylık)										
2008 I	-12297	-12113	33129	1448	-49178	1232	2776	-1903	-1956	487	352
II	-15489	-16693	35612	1406	-56672	3270	4693	-2487	-2065	421	322
III	-7916	-16121	36456	1771	-57689	9295	9988	-1761	-1991	671	287
IV	-5714	-7943	26806	1575	-38284	3559	4453	-1770	-2454	440	363
	(aylık)										
2008 Oca	-4140	-4591	10626	441	-16339	464	885	-165	-547	152	110
Şub	-3865	-3426	11074	485	-16027	106	801	-698	-670	153	110
Mar	-4292	-4096	11429	522	-16812	662	1090	-1040	-739	182	132
Nis	-5160	-5038	11364	462	-17890	413	1053	-647	-625	112	116
May	-4800	-5372	12475	503	-19305	1257	1692	-846	-665	161	113
Haz	-5529	-6283	11773	441	-19477	1600	1948	-994	-775	148	93
Tem	-4001	-6368	12595	490	-20557	2626	3054	-463	-555	204	117
Ağu	-2999	-6344	11050	704	-19251	3826	3995	-623	-725	142	76
Eyl	-916	-3409	12811	577	-17881	2843	2939	-675	-711	325	94
Eki	-2333	-4026	9728	596	-14942	2136	2262	-602	-813	159	147
Kas	-378	-1287	9393	563	-12071	1023	1269	-255	-722	141	104
Ara	-3003	-2630	7685	416	-11271	400	922	-913	-919	140	112
	(on iki aylık)										
2008 Oca	-39158	-48098	111333	6050	-175810	13485	18645	-6835	-7606	2290	1248
Şub	-39868	-48857	114750	6117	-180454	13339	18822	-6665	-7759	2315	1287
Mar	-41093	-49876	117221	6163	-184032	13481	19101	-7052	-7900	2354	1333
Nis	-42950	-51533	120272	6069	-189003	13295	19233	-7069	-7957	2357	1364
May	-44122	-52707	123600	5923	-193373	13740	19655	-7505	-7997	2350	1396
Haz	-46499	-55110	126393	5827	-198584	14183	20066	-7900	-8110	2328	1421
Tem	-47623	-56590	130050	5955	-203927	14741	20537	-7933	-8201	2159	1411
Ağu	-48923	-58374	132363	6136	-208496	15420	21128	-8048	-8239	2079	1349
Eyl	-47517	-57772	136135	6233	-211918	15850	21322	-7813	-8248	2218	1321
Eki	-46596	-57535	135968	6289	-211233	16570	21729	-7844	-8327	2213	1347
Kas	-43633	-55055	134042	6295	-206672	16999	21863	-7752	-8351	2175	1326
Ara	-41416	-52870	132003	6200	-201823	17356	21910	-7921	-8466	2019	1324

Kaynak: TCMB.

SERMAYE ve FINANS HESAPLARI (milyon ABD doları)

Net	Sermaye ve Finans Hesapları																
	Finans Hesabı																
	Net	Doğrudan Yatırımlar	Portföy Yatırımları				Diğer Yatırımlar										
			Net	Varlıklar	Yükümlülükler		Net	Bankaların Döviz Varlıkları	Net	Ticari Krediler	Yükümlülükler			Mevduat			
	Hisse Senetleri	Borç Senetleri			Merkez B.	Genel Hük.					Bankalar	Diğer Sektörler	Merkez B.	Bankalar			
(yıllık)																	
2004	13360	13360	2005	8023	-1388	1427	7984	4156	-5965	11139	4201	-4414	-267	5708	5106	-209	856
2005	19460	19460	8967	13437	-1233	5669	9001	14903	-342	15481	3074	-2881	-4637	9248	9875	-787	1276
2006	32064	32064	19261	7373	-4029	1939	9463	11544	-10293	24981	674	0	-5223	5814	18812	-1268	5890
2007	36622	36622	19940	717	-2063	5138	-2358	23997	-3531	28855	4231	0	-3901	5608	25888	-1450	-1873
2008	36489	36489	15133	-4778	-1276	716	-4218	25077	-9060	32368	1494	0	742	2909	23419	-1791	5176
(üç aylık)																	
2008 I	11303	11303	3653	-1316	-494	-707	-115	9025	474	9909	1459	0	-978	1198	7206	-323	1331
II	22060	22060	4742	2966	149	3479	-662	14655	-6440	20808	3159	0	2747	1701	10156	-335	3214
III	9906	9906	3129	-1186	-1119	-691	624	11797	1061	10945	734	0	-116	2902	5621	-749	2322
IV	-6780	-6780	3609	-5242	188	-1365	-4065	-10400	-4155	-9294	-3858	0	-911	-2892	436	-384	-1691
(aylık)																	
2008 Oca	6212	6212	1135	242	-512	-497	1251	5442	3003	3072	1046	0	-211	85	2757	-124	-480
Şub	2317	2317	674	368	270	160	-62	904	-1889	3177	324	0	-465	1209	1627	-84	562
Mar	2774	2774	1844	-1926	-252	-370	-1304	2679	-640	3660	89	0	-302	-96	2822	-115	1249
Nis	5547	5547	725	-2135	-113	127	-2149	6072	690	5299	652	0	-232	1525	2104	-111	1336
May	7717	7717	1812	2355	532	1507	316	3287	-5698	9551	1106	0	3429	-51	4213	-111	906
Haz	8796	8796	2205	2746	-270	1845	1171	5296	-1432	5958	1401	0	-450	227	3839	-113	972
Tem	5550	5550	1334	885	-107	579	413	3628	-2584	6647	1015	0	440	1642	1633	-232	2050
Ağu	1737	1737	753	-1218	31	-1010	-239	4211	746	2470	407	0	-321	1474	1856	-332	-690
Eyl	2619	2619	1042	-853	-1043	-260	450	3958	2899	1828	-688	0	-235	-214	2132	-185	962
Eki	-5049	-5049	1801	-4513	10	-1365	-3158	-3841	-3722	-1237	-1531	0	-537	1213	627	-172	-866
Kas	-1423	-1423	776	-896	180	-256	-820	-1655	2230	-4436	-1513	0	-211	-2492	376	-102	-484
Ara	-308	-308	1032	167	-2	256	-87	-4904	-2663	-3621	-814	0	-163	-1613	-567	-110	-341
(on iki aylık)																	
2008 Oca	39825	39825	15574	-2165	-3003	5931	-5093	32472	-334	36099	5165	0	-3922	5591	28947	-1503	1470
Şub	39461	39461	14620	-5077	-2227	5621	-8471	34039	-2186	39511	5142	0	-2652	6303	29783	-1501	2083
Mar	39595	39595	15314	-5101	-1905	5082	-8278	31059	-2825	36351	4891	0	-2741	5933	26808	-1523	2626
Nis	43796	43796	15366	-9740	-1842	4449	-12347	39832	420	41960	5486	0	-2026	7040	27707	-1552	4941
May	49835	49835	16456	-7393	-1390	4047	-10050	42621	-720	46145	5960	0	756	5170	28441	-1567	7013
Haz	54583	54583	17351	-3626	-1354	5295	-7567	42362	-2858	46848	6750	0	412	4296	30474	-1589	6104
Tem	55547	55547	16927	-5278	-1086	4735	-8927	44726	-6956	54046	6766	0	875	6537	31279	-1694	9858
Ağu	56357	56357	16651	-2288	-77	3940	-6151	43045	-8628	53277	6876	0	950	7148	30018	-1765	9619
Eyl	54032	54032	16158	-2901	-1192	2850	-4559	45069	-5405	52430	6192	0	1004	7261	30467	-1771	8845
Eki	44695	44695	16918	-7137	-1653	1056	-6540	37828	-11707	49889	4594	0	1047	7903	28638	-1803	9075
Kas	42479	42479	17224	-4338	-1617	919	-3640	33186	-10255	42455	2617	0	1290	5266	26839	-1795	7812
Ara	36489	36489	15133	-4778	-1276	716	-4218	25077	-9060	32368	1494	0	742	2909	23419	-1791	5176

Kaynak: TCMB.

İHRACAT ENDEKSLERİ

Birim Değer Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
Toplam	9,0	9,4	12,4	20,0	13,1	20,7	23,6	24,3	-4,5	16,0
Sermaye Malı	12,3	9,7	10,2	12,9	18,0	15,9	16,8	12,4	-3,2	10,3
Ara Malı	14,2	14,0	11,7	16,8	14,2	22,5	27,9	36,6	-0,9	21,3
Tüketim Malı	3,1	4,1	12,5	22,8	11,0	20,7	20,3	13,6	-8,0	10,8
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Tarım ve Hayvancılık	-3,9	3,9	25,2	43,5	20,4	22,5	20,4	-3,5	-18,3	-2,0
Gıda Ürünleri ve İçecek	-1,3	3,5	21,1	39,4	16,5	46,3	44,3	26,7	-3,5	24,6
Tekstil Ürünleri	7,7	7,8	10,6	14,7	10,3	11,9	12,2	7,9	-7,5	5,8
Giyim Eşyası	0,3	0,9	12,2	17,3	7,4	19,8	19,3	9,1	-9,7	10,2
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	-5,2	5,2	7,4	49,8	15,6	61,9	60,1	67,7	-24,7	35,5
Kimyasal Madde ve Ürünler	8,3	7,5	7,7	12,8	9,0	17,0	18,8	19,9	4,6	15,0
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	9,5	8,8	12,8	17,8	11,9	17,5	17,3	15,1	1,3	12,7
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	4,9	5,9	9,1	12,7	8,3	14,6	20,7	12,6	-4,9	10,9
Ana Metal Sanayi	24,1	26,4	13,0	12,2	18,7	27,2	41,3	79,6	8,0	43,0
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	17,5	14,0	12,3	13,7	14,8	18,2	21,1	24,8	4,6	16,6
Makine ve Teçhizat	12,4	13,5	13,3	17,7	14,4	16,3	17,5	13,8	-4,5	10,3
Elektrikli Makina ve Cihazlar	19,9	13,9	11,1	13,2	14,0	17,2	18,0	12,6	-2,1	11,0
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	-12,9	-15,2	-4,8	5,4	-5,5	16,9	17,7	9,4	-5,1	8,1
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	9,7	4,3	7,5	12,6	8,5	13,0	14,3	9,6	-5,1	8,4

Kaynak: TÜİK.

Miktar Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
Toplam	14,4	13,5	10,8	7,4	11,1	18,1	9,1	9,8	-9,7	6,0
Sermaye Malı	39,1	25,5	34,5	27,8	31,2	23,7	25,3	15,3	-20,8	9,8
Ara Malı	14,9	15,9	13,9	13,5	14,5	28,6	14,2	14,9	-3,8	13,0
Tüketim Malı	10,6	7,7	3,0	-2,5	4,2	4,8	-2,2	0,8	-12,4	-2,6
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Tarım ve Hayvancılık	12,7	-16,8	-18,8	-12,1	-10,6	-14,9	1,2	14,7	17,5	7,8
Gıda Ürünleri ve İçecek	9,7	1,5	7,1	-5,5	2,4	-8,0	-3,9	4,5	8,2	0,6
Tekstil Ürünleri	9,0	6,4	6,1	2,3	5,8	7,9	1,1	-0,3	-11,9	-1,3
Giyim Eşyası	13,5	18,6	3,0	-2,2	8,0	-2,7	-15,7	-9,4	-17,8	-11,7
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	23,1	19,1	21,7	34,9	25,2	23,7	10,9	24,4	-9,9	10,4
Kimyasal Madde ve Ürünler	10,4	5,6	5,3	6,8	7,0	12,0	13,6	14,9	-12,3	6,9
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	27,4	22,0	12,5	6,5	16,6	9,1	10,0	14,7	-6,7	6,8
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	10,6	10,7	12,1	15,9	12,3	12,8	29,8	15,1	-0,5	14,3
Ana Metal Sanayi	5,9	16,9	6,1	17,2	11,4	77,3	22,7	24,6	12,2	27,9
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	12,8	18,8	8,7	7,2	10,8	20,5	21,3	12,9	-9,0	11,3
Makine ve Teçhizat	27,0	20,3	14,8	8,8	16,8	16,3	14,5	14,0	-2,8	10,4
Elektrikli Makina ve Cihazlar	37,4	33,9	25,9	18,7	27,8	15,7	11,9	13,9	-4,1	9,0
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	-14,6	-10,5	13,9	-4,7	-5,1	-10,2	-14,3	-28,2	-29,1	-21,9
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	26,1	24,8	21,0	23,0	23,6	34,6	16,8	12,1	-37,2	4,8

Kaynak: TÜİK.

İTHALAT ENDEKSLERİ

Birim Değer Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
Toplam	8,3	7,2	7,0	15,7	9,8	22,8	28,5	29,6	2,4	20,7
Sermaye Malı	6,2	-0,9	-2,3	4,9	2,1	10,0	7,3	4,6	-7,6	3,0
Ara Malı	9,9	7,7	7,7	12,9	9,6	27,0	35,5	37,8	6,7	26,9
Tüketim Malı	4,1	5,8	4,0	10,0	6,5	16,5	14,6	12,7	-4,8	9,2
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Ham Petrol ve Doğal Gaz	-1,3	-3,3	1,9	27,2	6,1	50,3	66,1	57,5	11,4	45,4
Gıda Ürünleri ve İçecek	11,0	19,6	19,2	29,9	20,5	35,4	39,6	33,1	8,5	28,3
Tekstil Ürünleri	5,6	3,5	2,9	5,2	4,2	7,5	8,2	5,5	-1,0	5,0
Kağıt ürünleri	11,3	8,3	8,4	11,8	9,9	12,2	13,4	11,8	7,4	17,3
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	-3,9	5,1	6,9	40,4	12,4	58,3	64,0	61,6	-6,9	40,1
Kimyasal Madde ve Ürünler	6,3	7,0	8,1	12,5	8,6	19,0	19,5	21,9	1,8	15,3
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	9,7	7,1	6,2	14,5	9,6	14,2	15,6	12,6	-2,9	9,6
Ana Metal Sanayi	26,0	16,5	11,5	15,3	16,3	20,3	28,7	38,4	7,3	24,5
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	11,1	2,3	1,3	8,7	6,4	12,9	16,2	12,0	-3,5	8,3
Makine ve Teçhizat	7,5	1,0	2,4	9,8	5,3	10,2	14,1	11,5	-4,4	7,3
Elektrikli Makina ve Cihazlar	-4,2	-2,2	6,2	12,4	3,5	10,5	11,0	1,7	-10,3	2,9
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	5,3	13,7	4,0	12,1	8,7	12,8	1,1	8,7	3,1	5,1
Tıbbi ve Optik aletler	3,3	7,4	16,0	2,0	7,3	0,5	3,4	-4,0	-14,3	-4,5
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	8,7	6,9	5,1	10,1	8,6	12,9	12,2	7,5	-8,1	5,7
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	31,4	32,4	20,0	25,6	26,2	40,2	64,7	102,4	-0,2	56,2

Kaynak: TÜİK.

Miktar Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007	2008				2008
	I	II	III	IV		I	II	III	IV	
Toplam	10,1	8,3	16,2	16,6	12,8	13,4	4,5	0,2	-22,8	-1,9
Sermaye Malı	-1,0	9,0	19,8	24,3	13,5	23,7	4,2	1,9	-19,5	0,5
Ara Malı	14,5	10,0	15,4	13,7	13,3	9,7	3,2	-0,4	-24,8	-3,3
Tüketim Malı	-4,0	-6,9	16,9	31,4	8,9	25,5	17,7	3,5	-17,6	5,2
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):										
Ham Petrol ve Doğal Gaz	19,3	5,7	2,9	1,0	6,9	2,2	1,6	6,9	-15,4	-1,9
Gıda Ürünleri ve İçecek	-4,3	-18,3	-14,9	4,5	-9,4	24,0	6,1	15,1	-3,6	10,1
Tekstil Ürünleri	17,7	27,9	19,9	20,7	21,6	7,0	-7,9	-11,6	-22,4	-9,2
Kağıt ürünleri	5,3	15,5	15,9	8,3	11,4	9,9	-1,9	-7,3	-16,4	-9,5
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	9,2	0,0	21,7	29,5	14,7	5,5	21,3	-7,9	-6,4	3,2
Kimyasal Madde ve Ürünler	10,4	13,0	12,6	11,9	12,0	9,1	3,2	-0,7	-16,8	-1,2
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	6,0	6,6	16,1	16,4	11,1	18,7	7,4	-1,4	-18,6	0,9
Ana Metal Sanayi	19,4	9,7	29,4	13,2	18,0	10,9	-2,5	-0,5	-43,0	-7,8
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	1,5	8,8	9,0	19,4	9,1	29,4	21,8	13,2	-7,7	13,8
Makine ve Teçhizat	7,9	14,0	14,5	22,3	14,8	12,5	-5,2	-8,0	-25,3	-7,5
Elektrikli Makina ve Cihazlar	7,0	33,3	28,3	25,8	23,7	44,9	15,8	7,1	-6,1	12,8
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	4,2	7,4	22,2	8,7	10,7	9,6	-4,6	-21,1	-35,2	-13,5
Tıbbi ve Optik aletler	-2,6	5,1	7,8	28,7	10,0	40,5	22,5	23,6	-3,8	19,3
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	-10,8	-11,4	9,9	38,4	5,5	27,3	15,4	0,1	-38,2	-2,9
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	45,9	14,1	0,3	11,9	17,1	2,1	19,7	13,1	-30,7	0,8

Kaynak: TÜİK.